

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Andrea Klosová

Trestněprávní aspekty domácího násilí

Diplomová práce

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Trestněprávní aspekty domácího násilí vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Novém Jičíně dne 28. 3. 2014

Andrea Klosová

Dovoluji si tímto poděkovat JUDr. Milaně Hrušákové, Ph.D. za její odborné vedení při vypracovávání této diplomové práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	5
ÚVOD.....	6
1) DOMÁCÍ NÁSILÍ	8
1.1) POJEM „DOMÁCÍ NÁSILÍ“	8
1.2) ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	10
1.3) FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	10
1.4) PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	11
1.5) AGRESE A AGRESIVITA	12
2) PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
2.1) TERAPEUTICKÉ PROGRAMY PRO PACHATELE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
3) OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	18
3.1) OBĚTI ŽENY.....	18
3.2) OBĚTI DĚTI.....	19
3.3) OBĚTI SENIOŘI.....	20
3.4) OBĚTI MUŽI	21
4) PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ČR.....	24
4.1) TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM	24
4.1.1) <i>TC týrání osoby žijící ve společném bydlí § 199 TZ.....</i>	<i>24</i>
4.1.2) <i>TC týrání svěřené osoby § 198 TZ.....</i>	<i>25</i>
4.1.3) <i>Jiné trestné činy související s domácím násilím .....</i>	<i>26</i>
4.2) ZÁKON O OBĚTECH TRESTNÝCH ČINŮ	28
4.3) PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	30
4.4) OCHRANA DLE JINÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ.....	32
4.4.1) <i>Zákon na ochranu před domácím násilím.....</i>	<i>32</i>
4.4.2) <i>Policejní orgán a jeho činnost.....</i>	<i>34</i>
4.4.3) <i>Státní zastupitelství a jeho úloha.....</i>	<i>38</i>
4.4.4) <i>Ochrana před domácím násilím dle občanského zákoníku.....</i>	<i>39</i>
4.4.5) <i>Ochrana dle ZZŘ – předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí .....</i>	<i>40</i>
5) KOMPARACE SE ZAHRANIČNÍ ÚPRAVOU	43
5.1) VELKÁ BRITÁNIE.....	43
5.2) FINSKO	47
6) ÚVAHY DE LEGE FERENDA	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	54
ABSTRAKT	58
PŘÍLOHY	59

Seznam zkratek

TZ - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ - zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

OZ - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

OSŘ - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ZZŘ - zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších právních předpisů

ČR - Česká republika

Úvod

Domácí násilí není ojedinělou trestnou činností a rovněž není fenoménem, který by se vynořil z ničeho, který by přinesla doba nebo vývoj společnosti. Dnes je domácí násilí bez debat řazeno mezi závažnou trestnou činnost. O to závažnější a komplikovanější, že její oběti k pachatelům chovají pozitivní emoce i přes vše, čemu je pachatelé vystavují. Ani pachatelé však v mnohých případech nejednají z nenávisti k oběti, ale také k ní chovají lásku či přinejmenším náklonnost. Jedná se o trestnou činnost, jejíž odhalování a potírání je značně obtížné, právě pro onen citový vztah mezi pachatelem a obětí, a rovněž i proto, že se jedná o trestnou činnost skrytou, jejíž důsledky nejsou na první pohled společnosti zjevné, a které jakoby samu společnost zdánlivě neohrožují. Této trestné činnosti se v současnosti věnuje stále více odborných publikací, vznikají speciální centra pro řešení tohoto negativního sociálního jevu. Policisté a další, kteří se zabývají řešením tohoto jevu, jsou speciálně školeni, jak se adekvátně chovat k obětem i pachatelům této činnosti. Z toho jednoznačně vyplývá pozitivní skutečnost, že totiž domácí násilí přestalo být společenským tabu, že si společnost uvědomuje jeho nebezpečnost a hodlá s tím něco dělat.

Cílem mé práce je zjistit, zda současná právní úprava dostatečně postihuje domácí násilí a případně jaké mezery v zákonech je třeba vyplnit. V úvodní kapitole se budu věnovat domácímu násilí a jeho definici. Uvedu, jaké jsou znaky domácího násilí, jakou formou může domácí násilí probíhat a na závěr kapitoly jaké jsou jeho příčiny.

V další kapitole se budu zabývat subjekty domácího násilí, tedy obětí a pachatelem.

Nejpodstatnější část mé diplomové práce se týká současné platné právní úpravy a trestněprávní ochrany před domácím násilím. Zaměřím se tedy na trestněprávní ochranu a právní úpravu dle jiných právních předpisů. Postupně se zabývám trestnými činy vztahujícími se k domácímu násilí. Následně se zaměřím na nový zákon o obětech trestných činů a nový institut předběžných opatření v trestním řízení. Dále se zabývám úpravou zákona na ochranu před domácím násilím, policejním orgánem a novou soukromoprávní úpravou dle nového občanského zákoníku a zákona o zvláštních řízeních soudních.

Následující kapitola obsahuje srovnání se zahraniční úpravou. Pro porovnání jsem si vybrala Velkou Británii, kde od roku 2004 fungují specializované soudy pro případy domácího násilí. Druhou vybranou zemí je Finsko.

Práce bude zakončena návrhy de lege ferenda, které případně mohou zlepšit situaci v případech domácího násilí.

Jako vědeckou metodou jsem zvolila metodu popisnou a komparační. Čerpala jsem především literatury, dále také internetových zdrojů a časopiseckých článků. Velkým přínosem také byla spolupráce s policisty Okresního ředitelství Policie ČR v Novém Jičíně.

1) Domácí násilí

Násilí v rodině je nepřehlédnutelnou realitou v naší společnosti. V České republice se podle provedených sociologických šetření odehrává násilí v každé čtvrté rodině. Přitom ještě na počátku 90. let 20. století se náš stát řadil k těm zemím, pro něž jako by domácí násilí neexistovalo. Postupně se však situace začala významně měnit a na konci milénia se o tomto jevu začalo u nás otevřeně hovořit jako o zásadním společenském problému, který vyžaduje ze strany státu zvýšenou pozornost.¹

Péče o oběti domácího násilí se ujaly neziskové organizace. Jejich vliv na veřejné mínění začal sílit a jejich úsilí postupně vyburcovalo státní orgány k aktivnějšímu přístupu k problematice domácího násilí. Začaly se objevovat první pozitivní výsledky zejména v oblasti práva. Nejvýznamnější změnou byla novela trestního zákona z roku 2004, která nově zavedla skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, v nové právní úpravě trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 jde o § 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí.²

Výsadní postavení a průkopnickou roli v boji proti domácímu násilí zaujalo občanské sdružení Bílý kruh bezpečí, které se od roku 1991 zabývá pomocí obětem trestné činnosti v ČR a jemuž se podařilo v této oblasti prosadit klíčové návrhy a realizovat zásadní systémové změny.³

1.1) Pojem „domácí násilí“

Násilí uvnitř rodin je časté. Týká se všech druhů rodinných vztahů – mezi dospělými a dětmi, dětmi navzájem, mezi partnery, mezi dospělými a prarodiči. Podle statistických údajů jsou to právě ženy, které jsou v rodině nejčastěji vystaveny útokům, a to v prostředí, kde by se měly cítit nejbezpečněji.⁴

K označení či odbornému pojmenování šikany mezi manžely či partnery (jinak řečeno partnerské násilí), ale i jinými vztahově blízkými osobami (dětmi, rodiče, prarodiče), byl převzat výraz z angličtiny – domestic violence – domácí násilí.

Násilí – trestní zákon pojem násilí nedefinuje a ponechává jeho vymezení nauce a aplikační praxi. V nauce se rozlišuje:

---

¹ ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 7-8.

² Tamtéž, s. 8.

³ Tamtéž.

⁴ VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 2. vydání. Praha: proFem o.p.s., 2002, s. 6.

- a) násilí v podobě vis absoluta, to je takové, které zcela vylučuje jiné než žádané chování. Donucená osoba se stává živým nástrojem v ruce původce násilí. Složka vůle zcela chybí nebo se nemůže uplatnit,
- b) násilí v podobě vis compulsiva, takové, které působí psychicky na jednání donucované osoby, takže ta se podrobuje nátlaku. Není to nátlak neodolatelný. Složka vůle se u donucovaného uplatňuje. Jeho rozhodnutí je ovšem motivováno násilím. Tento nátlak se děje fyzickou silou. Např. bytím. V tom je zároveň obsažena i pohrůžka, že způsobená újma bude pokračovat, pokud se oběť nepodrobí. Fyzické násilí tedy může působit jako vis absoluta nebo vis compulsiva.⁵

Pojem násilí obecně můžeme charakterizovat jako fyzický útok na určitou osobu nebo věc. Násilí proti osobě nemusí mít za následek ublížení na zdraví. Násilí je často prostředkem donucení. Za násilí se považuje i uvedení jiného lší nebo jiným podobným způsobem do stavu bezbrannosti. Lest je vyvolání omylu u jiné osoby nebo využití omylu této osoby s úmyslem dosáhnout nějakého cíle. Lstí musí být jiná osoba uvedena do stavu bezbrannosti. Za stav bezbrannosti se považuje například stav silné opilosti, silného omámení narkotikem, ale také hluboký spánek.⁶

Násilí je jednání, jež má za cíl podmanit si druhého, či jej ponížit nebo mu ublížit, jakýmkoliv způsobem získat nad ním převahu a moc. Osoba jednající násilně je označována jako násilná osoba, oběť jako ohrožená osoba.

Slovo „domácí“ vymezuje okruh, prostor, kde k násilí dochází. Tím je také dána jeho specifická povaha. K domácímu násilí dochází v rodině, doma, v prostoru ohraničeném na jedné straně obydlím a na straně druhé rodinnými vztahy. I když výjimečně k násilí může docházet i na veřejnosti, většinou je skryté. Veřejnost, obecnost, pozorovatelé nejsou žádoucí. Naopak, na veřejnosti je rodina prezentována spořádaně, bezkonfliktně. Okolí většinou neví, že k domácímu násilí dochází. A pokud o něm ví, má zato, že je to intimní záležitost a nemá se do ní vměšovat.

Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého.⁷

---

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009, s. 518.

⁶ Tamtéž, s. 518 – 519.

⁷ *Co je domácí násilí* [online]. stopnasili.cz, [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <http://www.stopnasili.cz/zeny/co-je-domaci-nasili.html>.

1.2) Znaky domácího násilí

I když se v rodině vyskytne nějaký násilný incident, nemusí nutně jít o domácí násilí. Aby se jednalo o domácí násilí, musí být naplněny všechny čtyři definiční znaky domácího násilí. Jestliže některý ze znaků chybí, zvažuje se jiná podoba rodinného problému, než je domácí násilí.⁸

Čírtková zdůrazňuje, že pro identifikaci domácího násilí je důležitá přítomnost všech základních znaků, přičemž je vymezuje následovně:

- výskyt incidentů, tj. přítomnost násilí fyzického (psychického, sexuálního, sociálního, ekonomického) mezi blízkými osobami ve společném obydlí,
- trvalá neměnná diferenciací rolí na ohroženou osobu (oběť) a násilnou osobu (pachatele),
- opakování incidentů,
- eskalace, tento znak domácího násilí Čírtková zpochybňuje a poukazuje na to, že stupňování jako diagnostické kritérium je spojeno s původními feministickými koncepcemi domácího násilí, které se zaměřovaly především na klasickou verzi domácího násilí typu intimní terorismus. V současné době není již eskalace jednoznačně přijímána jako definiční znak, nýbrž spíše jako rizikový faktor.

Mezi důležité a typické znaky také patří skutečnost, že agresor i oběť jsou vzájemně a důvěrně známé osoby. A násilné činy se uskutečňují na soukromém místě mimo dosah veřejné kontroly.⁹

1.3) Formy domácího násilí

Všechny formy domácího násilí mají zpravidla společný cíl – získat moc a udržet si plnou kontrolu nad druhým. Násilní jedinci používají nespočet taktik, aby toho dosáhli, uchylují se nejen k ponižování, izolování, zstrašování, obviňování, ale také k bití a fyzickému týrání.¹⁰

Podoby násilí nejsou v literatuře dosud sjednoceny. Dalo by se říci, co autor, to vlastní pojetí typologie, přesto lze identifikovat několik základních forem tohoto jevu.

Na základě poznatků z policejní a soudní praxe či poznatků z organizací zabývajících se poskytováním pomoci obětem domácího násilí, jako je u nás například Bílý kruh bezpečí a dalších, lze formy domácího násilí rozdělit do těchto kategorií:

⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 37.

⁹ *Specifika domácího násilí* [online]. koordona.cz, [cit. 24. února 2014]. Dostupné na <<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-to-domaci-nasili/2-specifika-domaciho-nasili.html>>.

¹⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 47.

Fyzické násilí – je s ohledem ke svým následkům pravděpodobně nejzjevnější a nejhrubší formou domácího násilí, kdy jedinec používá fyzické síly nebo její hrozby k zastrašení, poškození či ohrožení jiné osoby.¹¹ Nejčastějším projevem této formy násilí bývá bití oběti rukou nebo jakýmkoliv nástrojem, kopání, tahání za vlasy, fackování, škracení, pálení cigaretou, atd.

Sexuální násilí – nejčastěji je zaznamenáváno zejména mezi partnery. Projevují se jako znásilnění, přinucení k pohlavnímu styku nebo ponižujícím sexuálním praktikám, nebo pohlavní styk za účasti jiných osob apod.

Ekonomické násilí – tato forma je nejčastěji zaznamenána mezi partnery, zvláště v období, kdy je ohrožená osoba, nejčastěji žena, na mateřské dovolené nebo v domácnosti či bez zaměstnání. Tehdy se projevuje zejména tím, že ohrožené osobě jsou násilnou osobou odnímány finanční prostředky. Nebo v době, kdy je bez zaměstnání násilná osoba, která ohroženou osobu nutí, aby jej živila a finanční prostředky, které ohrožená osoba, vydělá, ji odnímá pro uspokojování svých potřeb, bez ohledu na potřeby rodiny.

Sociální násilí – toto násilí má především za cíl oběť izolovat, agresor své oběti zakazuje se stýkat s rodinou, přáteli, blokuje ji telefon, zamyká ji, pomlouvá mezi blízkými.¹²

Psychické násilí – říká se mu též neviditelné násilí, protože nezanechává viditelné stopy tak, jako například násilí fyzické. Je nejrozšířenější formou, neboť je obsaženo v každé z výše uvedených forem domácího násilí. Jde o vyvolávání duševního utrpení, duševní úzkosti, bolesti nebo strasti. Obtížně se prokazuje, ale ve svém důsledku může mít daleko horší dopad, zejména na sebeúctu, sebedůvěru a sebevědomí oběti.¹³

Z pohledu psychologie je zpravidla nesmírně obtížné na místě jasně rozlišit, kdo je pachatel a kdo je oběť. Rodinné rozepry představují zvláštní polohu skupinové dynamiky. V těchto procesech je jasné vymezení rolí někdy nemožné. Násilí, které produkuje jeden partner, může být totiž vyprovokované předcházejícím chováním druhého.¹⁴

1.4) Příčiny domácího násilí

K domácímu násilí dochází podle odborníků obvykle z důvodu přílišné intenzity emocí mezi blízkými členy rodiny, u nichž se mísí často láska a nenávisť. Averze, animozity a konflikty, které propuknou v domácnosti, mohou vést k daleko větším problémům než v kterémkoli jiném

---

¹¹ ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 47

¹² PAPEŽOVÁ, Zdeňka. *Domácí násilí* [online]. zachranny-kruh.cz, [cit. 24. února 2014]. Dostupné na <<https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/domaci-nasili.html>>.

¹³ ŠEVČÍK, Drahomír. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 49.

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. 175.

společností. Svoji roli nepochybně hraje také přežívání různých stereotypů v rodinách, tabu, mýty o nedotknutelnosti soukromí atd.¹⁵

Odborníci považují za rizikové faktory zejména nerovnost pohlaví, mladší věk, chudobu, kriminální kariéru, etnickou odlišnost, nezaměstnanost, drogy, nesezdané soužití, základní vzdělání, apod.¹⁶

Jde-li o příčiny domácího násilí, obecně můžeme říci, že domácí násilí má kořeny:

- v charakteru společnosti, ve které je tolerováno či tabuizováno,
- v intimním vztahu, ve kterém se projevuje nespokojenost, negativní hodnocení partnerova chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl nízká sebedůvěra,
- v širších rodinných vazbách, ve kterých dochází k přenosu, k transgeneračnímu napodobování,
- v osobě násilníka, který je agresor, psychopatická osobnost anebo tzv. slušný partner „dvojí tváře“ či expartner (stalking),
- v sociální situaci, charakterizované finanční tísní, izolací, což spíše domácí násilí zhoršuje, než vyvolává.¹⁷

1.5) Agrese a agresivita

Agrese patří do přirozeného repertoáru chování člověka. Agrese označuje vlastní pozorovatelné chování, agresivitou se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání. Pojem agresivita vyjadřuje tedy vnitřní dispozici nebo osobnostní vlastnost. Zpravidla je chápána jako relativně trvalá a hůře měnitelná charakteristika osobnosti.¹⁸

Agrese je chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, násilně omezuje svobodu a poškozují jiné osoby nebo věci. Agresí není přemýšlení o negativním činu. Obvykle není plánovaná, vzniká vyprovokováním.¹⁹

Agresivitou se rozumí určitá vnitřní pohotovost k agresivnímu jednání. Pojem agresivita vyjadřuje tedy vnitřní dispozici nebo osobnostní vlastnost. Zpravidla je chápána jako relativně

---

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 7.

¹⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFem, o.p.s., 2008, s. 24.

¹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 8.

¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. 157.

¹⁹ *Zátěžové situace, agrese a agresivita* [online]. studium-psychologie.cz, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/4-zatezove-situace-agrese.html>>.

trvalá a hůře měnitelná charakteristika osobnosti.²⁰ Agresivita je způsob reakce na podkladě strachu, přání, dědičnosti, frustrace, opuštění nebo tyranie.²¹

Kriminální agrese – o kriminální agresi hovoříme tehdy, jestliže agrese svým obsahem a způsobem útočí na zájmy a hodnoty chráněné právním systémem. Přesto, že podle této velmi široké definice může kriminální agrese zahrnovat různé projevy, jako např. pohružku násilím, zpravidla bývá spojována s fyzickým násilím či útokem.²²

Podoby rodinného násilí jsou rozmanité. Zpravidla násilí propuká tehdy, když nestačí verbální argumentace k vyřešení konfliktu. Dochází na ničení nábytku a věci, což sleduje dva účely a to zranit, zasáhnout partnera nebo ventilovat rozrušení. Dalším vystupňováním je ohrožení partnera na zdraví a životě zbraněmi a funkčně podobnými předměty. Po těžkém ublížení na zdraví (zabití) může pachatel obrátit agresí vůči sobě. Sebevraždy v těchto situacích nelze považovat za výjimečné.²³

Pro policejní orientaci v situaci na místě je nutné identifikovat alespoň předběžně pachatele. Identifikace pachatele je založena na situační analýze. Pachatelem je osoba, z níž aktuálně vychází nebezpečné násilí a která nejvíc ohrožuje chráněné hodnoty. Obětí je osoba, která je aktuálně nejvíce ohrožena násilím. V duchu tohoto pojetí je podle policejních zkušeností pachatelem nejčastěji muž.²⁴

---

²⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. 157.

²¹ *Zátěžové situace, agrese a agresivita* [online]. studium-psychologie.cz, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/4-zatezove-situace-agrese.html>>.

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. s. 164.

²³ Tamtéž, s. 176.

²⁴ Tamtéž.

2) Pachatel domácího násilí

Pachatelem domácího násilí může být kdokoliv. V drtivé většině jsou to však muži.

Když vycházíme z jednoho ze znaků domácího násilí, a totiž, že mezi osobou násilnou a ohroženou existuje neměnnost rolí, tedy, že jeden z partnerů je neustále násilník a druhý neustále obětí, zdá se být logické, že násilníkem je silnější partner nebo rodič, tedy dospělý muž. V menší míře jsou pachatelkami ženy. Málokdo si ovšem uvědomuje, že násilnou osobou domácího násilí, a to ve všech jeho formách, může být dítě a ohroženou osobou rodič.

Všechny výzkumy opakovaně poukazují na to, že v případě domácího násilí je muž typickou násilnou osobou a jeho partnerka typickou osobou ohroženou. Domácího násilí se výrazně častěji dopouštějí muži, kteří vyrostli v násilných domácnostech, jsou silně majetnickí a žárliví, vyznávají tradiční hodnoty a rozdělení genderových rolí, mají násilnické sklony, vykazují problematické sexuální chování.²⁵

Z policejní praxe se potvrzuje fakt, že u pachatelů domácího násilí nehraje roli, ve smyslu příčiny, která by ve zvýšené míře podmiňovala páčání domácího násilí, ani vzdělání ani ekonomická úroveň. Pachateli jsou jak muži vysokoškolsky vzdělaní, tak bez vzdělání či s nižším vzděláním, finančně velmi dobře zajištěni i ze sociálně slabších vrstev.

Domácí násilí je páčáno agresory různého věku, sociálního i ekonomického postavení, vzdělání, etnické, náboženské i rasové příslušnosti i povahového založení. Ve všech případech, kdy byli klinicky zkoumáni pachatelé domácího násilí, se ve vzorku zkoumaných osob objevily všechny osobnostní typy, a to od silně se kontrolujícího (tzv. overcontrolling typ), dominantního a agresivního prototypu až po impulzivního, úzkostně zlostného, slabého (tzv. undercontrolled typ) a podezřívavého prototypu pachatele. Zjednodušeně se tedy dá říci, že dosud nebyl objeven žádný povahový rys, který by byl jako jediný typický pro domácího agresora.²⁶

Konkrétní spouštěče agrese jsou různé: bývá to domnělá nebo skutečná nevěra partnera, finanční potíže v kombinaci se zakoupením věci, která se druhému jeví jako nepotřebná, nedostatečná spořivost a vůbec rozdílné představy o vedení domácího rozpočtu, rozdílné názory na výchovu dětí apod. Někdy je startérem silná touha oddělit se od nemilovaného partnera. Jedním z nejčastějších motivů pro rodinné spory představuje potřeba moci, tj. udržet si svou pozici (výhody, převahu), trvat na svém apod. postoje partnerů se stávají rigidní, tolerance

---

²⁵ ŠEVČÍK, Drahomír. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 71-72.

²⁶ HRDÁ, Lucie. *Pachatelé domácího násilí* [online]. rodina.cz, 5. prosince 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>>.

vyprchává. Praktické zkušenosti dále ukazují, že neblahou rolí v rodinné agresi sehrává alkohol a žárlivost.²⁷

At' už jsou příčiny či konkrétní spouštěče domácího násilí jakékoliv, typické pro pachatele bývá, že své násilné jednání nepovažuje za nepřijatelné, cítí se být v právu, situaci relativizuje nebo bagatelizuje, odmítá za ni nést odpovědnost, svaluje vinu na okolnosti nebo na samotnou oběť.

Je nutné uvést, že pachateli resp. pachatelkami domácího násilí bývají i ženy, avšak mnohem méně často, a to i přes předpokládanou vysokou latenci. Počet případů oznámených na policii, kdy pachatelkou je žena, je ve srovnání s pachateli muži, minimální. Důvodem může být fakt, že muži se násilných činů jednak dopouštějí častěji než ženy a pokud jsou oběťmi domácího násilí, obávají se, že kdyby se k týrání ze strany manželky či partnerky přiznali, byli by terčem posměchu.²⁸

Domácí násilí je tvořeno řadou odlišných motivů, chování a osobnostních charakteristik. Některé z nich jsou ale pro pachatele domácího násilí společné:

- nízká sebeúcta a slabí funkce ega,
- nedostatečná kontrola impulsů,
- extrémní žárlivost,
- reakce na stres, kterou se pachatel snaží ovládnout pomocí alkoholu a fyzicky napadá ženu,
- užívání sexu jako agresivního činu sloužícímu ke zvýšení sebeúcty,
- víra v tradiční a patriarchální rodinu,
- lpění na zastaralých názorech na mužskou nadřazenost a nadvládu.²⁹

Povahové rysy násilnických mužů se někdy přibližují k povahovým rysům, které nacházíme v anamnéze při poruše osobnosti. Shledáváme u nich egocentrismus, proradnost, absenci pocitů viny a studu, impulsivnost, schopnost manipulovat druhým. Klasičtí pachatelé domácího násilí vedou dvojí život. Mají zachovanou inteligenci, jinak se chovají na veřejnosti, jinak v soukromí. To co jim chybí, je empatie, tolerance, pohrdají slabými, platí na ně spíše tvrdší přístup, protože mají pragmatický přístup k zákonům.³⁰

---

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000, s. 175.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFem, o.p.s., 2008, s. 49.

³⁰ Tamtéž, s. 52.

2.1) Terapeutické programy pro pachatele domácího násilí

Pomoc osobám ohroženým domácím násilím má relativně krátkou historii, pomoc osobám násilným ještě kratší. Donedávna bylo domácí násilí považováno za ryze soukromý problém, o který se policie, soudy, lékaři a ostatní příliš nezajímali. Byly vytvořeny instituce zaměřené na ochranu obětí domácího násilí, vznikly azylové domy s utajenou adresou, kam se týrané ženy mohly uchýlit. Mnohé z těchto žen se posléze vracely k týrajícím partnerům. Na dynamice jejich vztahu se nic nezměnilo a dopadlo to opět násilnickým incidentem. Proto je nutné se zaměřit na zdroj násilí a to na pachatele. Z tohoto důvodu řada institucí zabývajících se pomocí osobám ohroženým domácím násilím časem rozšířila služby i na násilné osoby a začala nabízet zvláštní programy či skupinová setkání pro pachatele domácího násilí.³¹

Pachatelé násilí na partnerkách často užívají k ospravedlnění svých agresí a uchování pozitivního sebeobrazu některých obranných mechanismů, známých u kriminálních jedinců. Takovým typickým obranným mechanismem je přesun viny na oběť („Říkal jsem, aby to nedělala“), dále popření nebo minimalizace viny („Když dostanu vztek, nejsem schopen se ovládnout“) nebo racionalizace násilného jednání („Dělám to pro její dobro“). Jedním z cílů terapeutických programů by proto mělo být rozbití obranných mechanismů pachatele. Teprve potom může pachatel přijmout zodpovědnost za své chování a žádoucím směrem je měnit.³²

První počinem v ČR byl program terapie partnerských agresorů Institutu forenzní psychologie v letech 2004 – 2006 pro Ministerstvo zdravotnictví ČR, jež poskytlo finanční dotaci. Nespornou výhodou bylo vytvoření tohoto programu erudovanými odborníky, znalost českého sociokulturního prostředí a specifik naší situace.³³

Pomoc mužům i ženám s násilnými sklony a obtížemi při zvládnání agrese nabízí SOS centrum Diakonie ČCE v Praze, Centrum sociálních služeb Praha v rámci informačního a poradenského centra Viola apod.³⁴

Ve Velké Británii existuje asi třicet programů zaměřených na změnu chování násilného partnera. Tyto programy jsou realizovány prostřednictvím probační služby, přičemž metodické postupy a standardy poskytuje Národní síť provozovatelů (National practitioners network). Jsou používány techniky na snížení hněvu, odvykací léčba a párová terapie. Tyto programy trvají v rozmezí dvaceti až sto dvaceti hodin v průběhu několika týdnů. Ženě jsou zpravidla

³¹ ŠEVČÍK, Drahomír. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 76.

³² VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFem, o.p.s., 2008, s. 54.

³³ ŠEVČÍK, Drahomír. *Domácí násilí*. Praha: Portál, 2011, s. 78.

³⁴ Tamtéž.

poskytovány informace o průběhu, na program dohlíží probační pracovník a facilitátoři mají odborný výcvik.³⁵

Ve Finsku existují programy občanských sdružení Muži proti násilí, Svaz azylových domů a Finská společnost pro duševní zdraví. Autoři různých programů pro odnaučování násilného chování v rodině a partnerských vztazích dospívají k názoru, že úspěšnost intervenčního programu závisí na:

- dobře definovaných cílem,
- důkladném rozboru osobnosti pachatele,
- jasně formulovaných kritérií,
- důrazu na motivaci k absolvování programu,
- akceptaci zodpovědnosti za násilí,
- propojení programu s justičním systémem (probační a mediační služba, alternativní tresty).

Cílem programů pro násilníky je přesvědčit účastníka o jeho zodpovědnosti za násilné chování, vzdělávat jej v otázkách rodových rolí a patriarchálního systému, posílit, resp. Vytvořit schopnost sebekontroly a zvládnání zloby. Mezi obecně orientované intervenční programy patří např. program „zvládnání zloby“ nebo program „zacházení s domácím násilím.“³⁶

Národní akční plán prevence domácího násilí v ČR

Cílem NAP DN v této oblasti je zajištění terapeutických služeb pro násilné osoby, zavedení celorepublikových pracovišť pro systematickou práci s násilnými osobami v rámci resocializačních programů a podpora sociální práce s násilnými osobami. Vedle ochrany osob ohrožených domácím násilím totiž nelze opomíjet ani původce násilí a jeho příčiny, s pachateli násilí je nutno pracovat za účelem změny jejich vzorců myšlení a chování. Represe není jedinou, tím méně jedinou účinnou, cestou k eliminaci násilného chování.³⁷

---

³⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 24.

³⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFem, o.p.s., 2008, s. 58.

³⁷ Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 až 2014 [online]. vlada.cz, [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>>

3) Obět' domácího násilí

Pokud jde o okruh obětí, tedy osob postižených či ohrožených domácím násilím, tak mezi ně také mohou patřit různé osoby, tedy současní nebo bývalí manželé, druzi, partneři, ať už různého nebo stejného pohlaví, rodiče a děti, kdy může jít o týrání dětí rodiči, o napadání rodičů dospívajícími dětmi, o útoky na osoby přestárlé, duševně nebo fyzicky postižené apod. K násilí může také dojít mezi sourozenci, ať už vlastními nebo tzv. nevlastními, zejména pak v tzv. rekonstruované rodině.³⁸

3.1) Oběti ženy

Násilí mužů na ženách v rodině je podle různých národních statistik častým jevem. Žena si ovšem nevybírání násilného muže, na počátku vztahu muž obvykle zdůvodňuje potřebu kontrolovat ženu láskou, chce s ženou být stále, musí vědět, kde byla, protože ji miluje, později připojuje zastrašování a ponižování ženy. Fyzické násilí bývá spojeno s omezováním sociálních možností ženy, jejích kontaktů s vnějším světem, s omezováním ekonomických možností, včetně omezování možností vlastního výdělků a vynucováním sexuálního styku. Důvodem, proč bývá domácí násilí na ženách zkoumáno samostatně, je kromě vyšší četnosti také větší závažnost důsledků násilí pro ženy.³⁹

Studie OSN uvádějí, že obětí partnerského násilí se stává každá desátá žena. Ve spojených státech bude podle předpovědi statistik 1/3 až 1/2 žen v průběhu života fyzicky napadeno manželem, během jednoho roku jsou obětí násilí až 4 miliony žen. Podobné jsou údaje různých evropských zemí a není důvod předpokládat, že u nás je situace odlišná.⁴⁰

V laické veřejnosti a někdy i v odborné praxi je běžný jednak postoj zlehčování problému, jednak tendence obviňování žen. Soudí se, že je domácí násilí na ženách jev, který se vyskytuje pouze v sociálně problematických rodinách a že žena, kterou muž bije, má na násilí podíl například tím, že muže provokuje. Tyto společenské postoje jednak neumožňují vidět násilí na ženách v rodině jako společenský problém, jednak ztěžují ženám řešení vlastní situace. Ženy se setkávají s nedůvěrou i v rámci širší rodiny a také při snaze o řešení problému legální cestou.⁴¹

Ženy v situaci dlouhodobého násilí ztrácejí sebevědomí a zároveň u nich narůstá strach a zmatek. Pokud nemá žena dost podpory v okolí, může vést ponižování k tomu, že přejímá negativní informace o sobě. I v případech, kdy se ženy snaží získat pomoc, nebývají vždy

³⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 9.

³⁹ GJURIČOVÁ, Šárka, KOCOURKOVÁ, Jana, KOUTEK, Jiří. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 77.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

úspěšné. Mnohé jsou za svou situaci obviněny okolím. Podle Američanky L. E. Walkerové byly ve skupině zneužívaných žen dvě ženy ze tří ochromené strachem, nevěřily, že mají šanci něco změnit, a proto v této situaci zůstaly. Ženy uvádějí jako důvod, proč zůstávají v manželství, strach nejen o sebe a o děti, ale také o své muže. Dalšími příznaky u žen jsou vedle strachu, zmatku a bezmoci deprese, dále stud, zhoršení celkového zdravotního stavu, zvyšuje se také riziko sebevražedného chování. Méně se ví o tom, že negativní důsledky násilí se týkají i násilného muže. Také on svým způsobem ví, že působí bolest osobě, ke které je poután, cítí se bezmocný a má pocit viny. Násilí závažně traumatizuje děti a ohrožuje jejich budoucí vývoj. Děti se pokoušejí situaci řešit různě, přitom může docházet k obviňování a tedy opětne traumatizaci ženy.⁴²

3.2) Oběti děti

Jsou nejvíce ohroženými obětmi domácího násilí. Opakované vystavení dítěte okolnostem domácího násilí traumatizuje dítě podobně jako jiné formy týrání či zneužívání dítěte. Následky mohou zasahovat všechny oblasti prožívání a chování. Zasažena bývá zásadním způsobem emocionalita dítěte. Jeho prožívání je deformované, nejednou dítě reaguje na opakovanou silně stresující až traumatizující situaci domácího násilí emoční inhibicí (tj. útlumem schopnosti prožívat a přiměřeně emočně odpovídat na podněty, v důsledku čehož vzniká emoční prázdnota) nebo naopak reaguje nadměrnou emoční excitací (tj. zesílením prožitků, nárůstem úzkostnosti, přecitlivělosti, emoční labilitou).⁴³

V rodinách s výskytem domácího násilí jsou narušeny nejzákladnější podmínky pro zdravý vývoj dítěte – bezpečí domova, bezpečí a pevnost vztahů, přijetí a láska k dítěti. Dítě zaujímá deformovaný postoj i k vlastnímu násilí. Buď se s ním identifikuje a pak se samo může začít chovat agresivně (neboť jediné bezpečí pro něj může být zaútočit první), často se ale také může identifikovat s obětí a rozvinout tzv. „syndrom přizpůsobení“. Ten zakládá vysoké riziko do budoucna a zvyšuje pravděpodobnost, že i v budoucnosti, nejen v dětském věku, ale i v dospělém, se bude takový jedinec snáze stávat obětí dalších agresorů a manipulátorů a nebude se umět proti tomu vzepřít a vymanit se. Neboť jeho obranou je rezignace, přijetí situace, bezmocnost. Jiné formy odpovědi na násilí a řešení těchto situací nemělo možnost se naučit.⁴⁴

Rodiče a další členové rodiny mohou projevovat svůj negativní vztah k dítěti aktivně či pasivně, aktivní či pasivní agresivitou. Aktivní agresivita se projevuje většinou ve fyzickém násilí vůči dítěti. Pasivní agresivita se projevuje spíše zanedbáváním dítěte či neuspokojováním jeho základních potřeb. Fyzické násilí se projevuje nejčastěji přehnaným tělesným trestáním dítěte.

⁴² GJURIČOVÁ, Šárka, KOCOURKOVÁ, Jana, KOUTEK, Jiří. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 78.

⁴³ DUŠKOVÁ, Zora. Dítě a domácí násilí. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 8, s. 1.

⁴⁴ Tamtéž, s. 1 – 2.

Sexuální násilí a zneužívání dítěte je samozřejmě rovněž fyzickým násilím, jeho negativní důsledky pro psychický vývoj jsou však ještě závažnější.⁴⁵

Psychické násilí zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování.⁴⁶ Psychické násilí se projevuje především slovně. Dítě je rodiči podceňováno, zesměšňováno, je mu neustále připomínána jeho skutečná či domnělá nedostatečnost.⁴⁷

Pokud jedinec opakovaně zažívá v různých situacích bezmoc, nemá možnost kontrolovat situaci a mít na ní vliv, může se naučit pasivitě a rezignaci ke svému způsobu řešení. Pak není schopen vyvinout efektivní obranu a nalézt zdravé řešení, proto mezi oběťmi domácího násilí nalezneme mnoho z nich, které byly ve svém dětství vystaveny některé z forem interpersonálního násilí a zažívaly absolutní bezmoc. I to je jeden z jasných argumentů, proč je nutné děti chránit před domácím násilím a před tím, aby byly vystaveny takovému počínání, at' již v roli oběti nebo svědka. Deformace je totiž nejednou trvalá a významně, negativně ovlivňuje chování i fungování v dospělém věku. Cesta ven vede především přes dlouhodobou psychoterapii.⁴⁸

Jedna americká studie uzavřela svůj výzkum rodin tak, že kromě armády v době války je rodina tou nejnásilnější společenskou jednotkou, kterou máme.⁴⁹

3.3) Oběti senioři

Odborné pronikání do domácího násilí páchaného na seniorech se ubírá stejnou cestou, jakou před 40 lety začínalo žít téma domácího násilí na ženách. Aktivisté spolu s odborníky upozorňují na alarmující výskyt a latenci problému. Kritizují vlažný zájem veřejnosti. Momentálně jsou rozlišovány dvě základní dimenze problému, a to:

- domácí násilí na seniorech,
- týrání a zneužívání seniorů v rodině.⁵⁰

Obě zmíněné varianty obsahují shodně prvky a projevy násilí vůči osobě v seniorském věku uvnitř rodiny, ale představují zcela odlišné životní situace, a proto také vyžadují odlišné způsoby intervence a podpory. Základní rozdíl spočívá v kvalitě vztahu násilné osoby k oběti.

---

⁴⁵ VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného dítěte a zanedbávaného dítěte*. Praha: vydavatelství Karolinum, 1995, s. 25.

⁴⁶ VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha: Úřad vlády v rámci vládní kampaně Stop násilí na dětech, 2009, s. 10.

⁴⁷ VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného dítěte a zanedbávaného dítěte*. Praha: vydavatelství Karolinum, 1995, s. 26.

⁴⁸ DUŠKOVÁ, Zora. Dítě a domácí násilí. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 8, s. 5.

⁴⁹ VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného dítěte a zanedbávaného dítěte*. Praha: vydavatelství Karolinum, 1995, s. 40.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí v pozdějších etapách života. *Právo a rodina*, 2012, roč. 14, č. 10, s. 15.

Zatímco u první varianty platí, že násilí se odehrává mezi intimními partnery, u druhé varianty se jedná o transgenerační násilí. Osoba ubližující seniorům tedy pochází sice z rodiny, ale k ohroženému seniorovi ji pojí jiný než partnerský vztah.⁵¹

Je nutné konstatovat, že podstata domácího násilí zůstává stejná. Pachatelé uplatňují stejné nátlakové taktiky a násilné postupy. Dopady a účinky na oběť se také nemění. Můžeme se setkat s oběťmi závažného domácího násilí, které již překročily 65 či 70 let věku. Při řešení jednotlivých případů domácího násilí v pozdějších etapách života je důležité vyhnout se tzv. kodependenčním teoriím, které vedou k očerňování oběti.⁵²

Velice často jsou obětí agrese svých dětí, vnoučat a jejich partnerů, pokud s nimi sdílí společnou domácnost. I v tomto případě má domácí násilí vysokou latenci. Jako některé z důvodů jsou popisovány pocity vlastní viny, fyzická i psychická závislost na agresorovi, strach, stud, zvýšená nedůvěra, zvýšená úzkost, emoční nevyrovnanost, vysoká míra sugestibility apod., jako důsledek změn psychiky ve stáří. Agresor snadno zneužije člověka, který pro svůj věk nemá možnost se bránit, snaží se vždy ve všem vyhovět. U mnoha těchto starších obětí se setkáváme s tvrzením, že už je jim jedno, jak se k nim ostatní chovají, že oni už nějak dožijí, což je samozřejmě tvrzení, které agresorovi dokonale nahrává. Starší lidé jsou také často k agresorovi tak citově připoutáni, že mu omluví prakticky cokoliv. Velmi významným faktorem je také strach starších lidí, že jsou v mladé domácnosti na obtíž, a tudíž mají snahu se co nejvíce přizpůsobit stávajícím podmínkám. Tím snadno přijímají roli oběti, která je jim v rodině přisouzena.⁵³

Reprezentativní studie o výskytu různých vzorců domácího násilí v pozdějších etapách života zatím chybí. V literatuře se povětšinou zmiňuje, že zhruba 10 % seniorů v populaci je ohroženo týráním. V českém výzkumu odpovědělo 13 % seniorů kladně na otázky ohledně fyzického napadení. Všechny studie odkazují na značnou skrytost jevu a faktem zůstává, že domácí násilí v pozdějším životě bylo dosud spíše opomíjeným faktem.⁵⁴

3.4) Oběti muži

Tato cílová skupina není velká, přesto však je velmi latentní, muži jsou oběťmi domácího násilí ve 2-5 %. Málomocný muž veřejně přizná, že je svojí ženou týrán. Obraz muže jako oběti nepatří do mužské rolové charakteristiky, je společensky nepřijatelný, vzbuzuje posměch (lidová

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí v pozdějších etapách života. *Právo a rodina*, 2012, roč. 14, č. 10, s. 16.

⁵² Tamtéž, s. 20.

⁵³ HRDÁ, Lucie. *Oběti domácího násilí* [online]. rodina.cz, 22. listopadu 2007 [cit. 9. března 2013]. Dostupné na <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí v pozdějších etapách života. *Právo a rodina*, 2012, roč. 14, č. 10, s. 21.

čeština používá pro takové muže názvy jako bačkora, pod pantoflem apod.), proto muži málokdy násilí zveřejní.⁵⁵

Syndrom bitého manžela

S tímto názvem vstoupila na konci 70. let minulého století do odborné literatury trojice známých expertů na domácí násilí. Suzanne Steinmentzová publikovala v roce 1978 stat' s názvem „The battered husband syndrom“. Opírala se v ní o výzkum známé expertní skupiny kolem Murray Strausové a Richarda Gellese. V reprezentativním výzkumu provedeném v roce 1975 na vzorku 2 341 respondentů konstatovali autoři, že u 16 % párů se ve vztahu objevily v posledních dvanácti měsících opakované různé podoby násilí. K vlastnímu překvapení pak dále výzkumníci zjistili, že rozdělení rolí násilníka a oběti uvnitř partnerských vztahů zatížených opakovanými projevy násilí dává následující obraz:

- u 49 % párů postižených násilím se role agresora a oběti střídaly,
- u 27 % párů byl násilníkem vždy a neměně muž,
- u 24 % párů byla pouze žena násilnou osobou.⁵⁶

Současné názory na správné statistiky domácího násilí lze shrnout takto:

- fenomén týraného manžela / partnera reálně existuje,
- většinu týraných partnerů však tvoří ženy,
- u domácího násilí stále platí genderová asymetrie, u partnerského násilí nikoliv.

K těmto obecným závěrům lze uvést některá doplňující a upřesňující zjištění. Pravděpodobnost výskytu týraného manžela / druha se zvyšuje v seniorském věku. Domácím násilím jsou přitom více ohroženy věkem nesourodé páry, kdy partnerka je výrazně mladšího věku (tento spíše předvědecký postřeh však čeká na své empirické ověření).⁵⁷

Na základě kazuistik z policejní i poradenské praxe lze domácí násilí páchané ženami na svých životních partnerech předběžně diferencovat do následujících vzorců:

- obecné párové násilí, kdy při střetu názorů a zájmů se žena prosazuje převážně psychickým násilím. Partner se ocitá trvale v roli závislé, podrobené osoby. Fyzické násilí se může stát postupem doby u žen běžnějším.
- intimní terorismus vyskytující se výjimečně. Uznává se, že u 3 % tohoto typu násilí jsou pachatelkami ženy, tj. dlouhodobě týrají svého partnera, a to včetně fyzických útoků.

⁵⁵ *Info o domácím násilí* [online]. acorus.cz, [cit. 20. února 2014]. Dostupné na <<http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>>.

⁵⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Muži jako oběti domácího násilí. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 7, s. 9.

⁵⁷ Tamtéž, s. 11.

- převrácené domácí násilí – nespokojená, zpravidla osobnostně nezralá, disponovaná žena provokuje různé domácí incidenty a nakonec obviňuje partnera z domácího násilí, vyhledává pomoc poradenských míst i policie, přičemž se stylizuje do role oběti.
- femininní domácí násilí, které se vyznačuje jasnou vztahovou asymetrií, bez přítomnosti explicitního fyzického násilí. Partner je dominantní ženou postupně a kontinuálně zatlačován do extrémně podřazené pozice. Dynamické soužití však nevykazuje povahu cyklu. Dominují různé kombinace psychického, emocionálního, sociálního a ekonomického násilí. Ke konkrétním jevovým podobám patří devalvace partnera, deptání jeho sebedůvěry, odpírání potřeb, odebírání finančních zdrojů.⁵⁸

V motivaci partnerky hraje důležitou roli rozčarování z toho, že partner nedostal své maskulinní roli, tj. nezajistil rodině očekávaný materiální status. Nejde tudíž o uplatňování moci a kontroly (typický motiv pro muže), nýbrž o reakci na údajné či skutečné selhání muže v roli živitele a ochránce rodiny. Partnera, kterého si neváží, odsunuje na vedlejší kolej a vystavuje ho psychickému a postupem doby i fyzickému útlaku.⁵⁹

---

⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, s. 8 – 9.

⁵⁹ Tamtéž, s. 9.

4) Právní úprava domácího násilí v ČR

České právo se s domácím násilím vypořádává v několika právních odvětvích. A to v odvětví trestního práva, správního práva a občanského práva. Ústavní zakotvení má pak zejména v právu na život a právu na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí tak jak je uvedeno v čl. 6 a čl. 7 Listiny základních práv a svobod a dalších mezinárodních dokumentech, z nichž za nejvýznamnější lze považovat čl. 5 Evropské úmluvy o lidských právech a část třetí Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Přestože české trestní právo pojem „domácí násilí“ nezná, kvalifikuje ho při naplnění znaků konkrétních skutkových podstat různých trestných činů proti životu a zdraví.

4.1) Trestněprávní ochrana před domácím násilím

4.1.1) TČ týrání osoby žijící ve společném bydlí § 199 TZ

Základní skutková podstata zní: *„Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta.“*

Skutková podstata se zkratkovitě a nepřesně označuje jako skutková podstata postihující domácí násilí. Kvalifikačním znakem tohoto trestného činu je místo, kde předmět útoku žije. Musí se jednat o sobu žijící s pachatelem ve společném obydlí, tedy společně obývaném bytě nebo domě. Jestliže týraná osoba ukončila společné soužití s pachatelem tak, že se odstěhovala ze společně obývaného domu nebo bytu, nemůže jít o trestný čin podle § 199 TZ. Případné zlé nakládání vůči osobám žijícím jinde a s jinými osobami než s pachatelem se posoudí podle obecných ustanovení trestního zákona, např. jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 146 TZ nebo jeho pokusu. Týrání se týká jak osob blízkých, tak i jiných osob žijících ve společném obydlí.⁶⁰

Pojem „společné obydlí“ navazuje na pojem „obydlí“, který je vymezen v § 113 TZ, jako „dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.“ Toto vymezení pokrývá tedy mimo obytných domů a bytů i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení lidí. Tento pojem neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen faktický stav společného bydlení.⁶¹

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob žijících s pachatelem ve společném obydlí. Může to tedy být nejen osoba blízká, ale například i bývalá

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 252.

⁶¹ Tamtéž.

manželka nebo podnájemník (za podmínky, že s pachatelem žijí ve společném obydlí). Objektivní stránka tedy představuje týrání takové osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.⁶²

Subjektem trestného činu je osoba, která týrá osobu žijící s pachatelem ve společném obydlí, s výjimkou osoby pachateli svěřené do péče nebo do výchovy. Trestný čin §198 TZ týrání svěřené osoby je k trestnému činu podle §199 TZ v poměru speciality, a proto je jednočinný souběh těchto trestných činů vyloučen. Z hlediska subjektivní stránky se u této skutkové podstaty trestného činu vyžaduje úmysl.⁶³

Týráním je takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním buď s blízkou osobou, nebo i jinou osobou, s níž pachatel žije ve společném bytě či domě, a současně se vyznačuje i určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pociťuje postižená osoba jako těžké příkoří, psychické i fyzické útrapy. Zákon přitom nevyžaduje, aby týrání mělo povahu fyzického násilí, popřípadě též spojeného s následky na zdraví týrané osoby. Použití fyzického násilí může mít v takovém případě vliv na stupeň škodlivosti činu pro společnost, popřípadě (dojde-li k zákonem předpokládanému následku) i na právní závěr o souběhu trestného činu podle §215a TZ⁶⁴ s některým dalším činem.⁶⁵

Pro posouzení otázky, zda pachatel trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě pokračoval v páchání takového činu „po delší dobu“, je určující nejen celková doba týrání, ale přihlídnout je třeba též ke konkrétnímu způsobu provedení činu, intenzitě týrání, jeho četnosti apod. V závislosti na konkrétních okolnostech není vyloučeno, aby i doba několika měsíců naplnila tento zákonný znak.⁶⁶

4.1.2) TČ týrání svěřené osoby § 198 TZ

„Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let.“

Tento trestný čin je speciální k trestnému činu týrání osoby ve společném obydlí a použije se tedy přednostně.

Objektem je zájem společnosti na ochraně osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů v péči nebo výchově jiných osob.

---

⁶² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 92.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Dnes § 199 TZ

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. Zn. 3 Tdo 1160/2005

⁶⁶ 58/08 Sb. rozh. tr. in JELÍNEK, Jiří. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 253.

Předmětem útoku je tedy nejen dítě, ale i osoba zletilá, která pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci a podobně je odkázána na péči jiných osob. Skutková podstata trestného činu tedy postihuje jednání pachatele, které spočívá v týrání osoby, jež je v jeho péči nebo výchově, když s touto osobou nemusí po celou dobu obývat společné obydlí, případně je svěřena osobě jen pro určitý čas dne.⁶⁷ Pachatelem tohoto trestného činu tedy mohou být nejen rodiče, ale i učitelé, vychovatelé, sportovní trenéři, ošetrovatelky, přátelé a známí rodičů týrané osoby i jiné osoby, jejichž vztah k týranému je zcela nahodilý.⁶⁸

Objektivní stránku představuje týrání takové osoby.

Týrání lze chápat jako zlé nakládání se svěřenou osobou vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří.⁶⁹ Týráním se rozumí jak působení fyzických útrap svěřené osobě, tak její týrání v oblasti psychické. Nevyžaduje se, aby u svěřené osoby vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pocítuje jako těžké příkoří.⁷⁰

Jako subjekt přichází v úvahu osoba, které byla týraná osoba svěřena do péče nebo výchovy, účastníkem na tomto činu může být kdokoli. Z hlediska subjektivní stránky se u tohoto trestného činu vyžaduje úmysl.⁷¹

4.1.3) Jiné trestné činy související s domácím násilím

TČ omezování osobní svobody § 171 TZ

„Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

Chráněným zájmem je osobní svoboda ve smyslu svobody pohybu. Je chráněna svoboda každého člověka tedy i toho, jehož svoboda pohybu je na základě zákona omezena, jestliže omezování překračuje dovolenou míru. Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v tom, že pachatel brání jinému užívat svobodu pohybu, třeba jen na krátkou dobu, je-li bránění nesnadno překonatelné. Při bránění trvajícím delší dobu, které se svojí povahou blíží uvěznění, jde o zbavení osobní svobody ve smyslu § 170 TZ. Na způsobu jakým je svoboda omezena nezáleží.⁷²

U případů domácího násilí dochází nejen k fyzickému týrání, ale i k omezování osobní svobody, např. nemoci jít ven, do kina, vycházet z domu mimo práci.

⁶⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 93.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 251.

⁶⁹ 11/84 Sb. rozh. tr. in ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1270.

⁷⁰ 20/84 – I Sb. rozh. tr. in ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1271.

⁷¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 94.

⁷² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 209-210.

Objektem tohoto trestné činu je svoboda pohybu člověka, jeho rozhodování o pobytu. Objektivní stránka spočívá v bránění jinému bez oprávnění užívat osobní svobodu a volně se pohybovat, tedy o svém pohybu rozhodovat. Není tu rozhodující, po jakou dobu byla svoboda omezována, ovšem bránění musí být těžko překonatelné. Z hlediska druhů trestných činů jde o trestný čin trvajících. Vyvolání a udržování protiprávního stavu se posuzuje jako jediné jednání, které trvá po celou dobu trvání omezení svobody. V případě, že pachatel chce tímto jednáním usnadnit jiný trestný čin, je okolností podmiňující užití vyšší trestní sazby a není přitom rozhodné, zda tento jiný čin již spáchal. Pokud půjde o přípravu k zvláště závažnému trestnému činu, dojde k souběhu trestného činu s oním trestným činem, k němuž se pachatel připravoval či se o něj pokusil.⁷³

Pachatelem může být kdokoliv, z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl.

TČ nebezpečné pronásledování § 354 TZ

„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

- a) vybrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
- e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

Tento trestný čin není zcela jednoznačně formou domácího násilí, ovšem vykazuje velké množství shodných znaků.

Jde o postih tzv. *stalkingu*. Za stalking se obvykle považuje zlovolné, úmyslné, opakované a dlouhodobé obtěžování jiné osoby, která toto pocítuje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem k intenzitě obtěžování, četnosti kvalitu života.⁷⁴

Objektem je ochrana před dlouhodobým pronásledováním. Objektivní stránka spočívá v dlouhodobém jednání, kde je třeba vzbudit důvodnou obavu osoby pronásledované o svůj život nebo zdraví, a to při jednom z taxativního výčtu jednání:

- ve vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu,
- vyhledáváním či sledováním,
- vytrvalým kontaktováním,
- omezováním v obvyklém způsobu života,

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 94.

⁷⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 432.

- zneužitím osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu.

Zda jde o pronásledování způsobilé vzbudit důvodnou obavu, je třeba posoudit vždy se zřetelem k případu konkrétnímu, tedy k jeho okolnostem.⁷⁵

Subjektem zde může být kdokoliv. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmyslné zavinění, které musí zahrnovat vůli vzbudit tuto důvodnou obavu.

4.2) Zákon o obětech trestných činů

Dnem 1. 8. 2013 se stal účinným zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, který přinesl komplexní úpravu pomoci obětem trestných činů, dosud roztržštěnou do několika zákonů, a novelizoval řadu dalších zákonů, zejména trestní řád, občanský soudní řád a zákon o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestných činů. Zavedení samostatného zákona o obětech trestných činů je velmi důležitou změnou. Posiluje práva obětí a také zvyšuje finanční pomoc, o kterou mohou žádat. Přináší tedy řadu procesních práv, které mají obětem přinést citlivější zacházení. Například nově může oběť zažádat, aby se nemusela při výslechu setkat s pachatelem. Novinkou je také možnost doprovodu důvěrníka a to z okruhu rodinných příslušníků nebo třeba právníka.

Předmět úpravy tohoto zákona směřuje k vymezení práv oběti jako subjektu zvláštní péče ze strany státu, úpravu poskytování peněžité pomoci obětem ze strany státu a stanovení právního základu pro spolupráci mezi státem a organizacemi, které poskytují pomoc obětem.⁷⁶

Účel zákona, byť v něm výslovně zachycen není, je dle názorů odborníků snížení latence trestné činnosti a zlepšení postavení obětí trestných činů i mimo trestní řízení a zajištění toho, aby s nimi bylo ze strany orgánů činných v trestním řízení zacházeno citlivě a důstojně.⁷⁷

Podle § 2 odst. 2 se obětí rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto obětí více, považuje se za oběť každá z nich.⁷⁸

Zvlášť zranitelnou obětí se rozumí

- dítě,

⁷⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 95.

⁷⁶ *Ochrana obětí trestných činů* [online]. nsz.cz, [cit. 17. března 2014] Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-obeti-trestnych-cinu>>.

⁷⁷ BENEŠOVÁ, Eva. Nový zákon o obětech trestných činů od 1. 8. 2013. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 8, s. 1.

⁷⁸ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

- osoba, která je postižená fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.⁷⁹

Oběť také může v průběhu řízení učinit prohlášení o tom, jak výrazně ovlivnila trestná činnost její život. Písemné prohlášení se v řízení před soudem provede jako listinný důkaz.

Podle § 3 tohoto zákona každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení oběti podle tohoto zákona. Na postavení oběti nemá vliv, pokud nebyl pachatel zjištěn nebo odsouzen.

Podobně, jako je tomu u trestních předpisů, i zde zákon v úvodních ustanoveních apeluje na dodržování základních zásad a zdůrazňuje jejich význam. Základní zásady jsou v ustanovení § 3 tohoto zákona výslovně uvedeny. Jejich výslovné uvedení bylo nutné zejména proto, že jde o nový zákon, a pouhé vyvozování základních zásad z jednotlivých ustanovení by mohlo činit orgánům činným v trestním řízení potíže. K základním zásadám se tak řadí presumpce nevinny oběti, dále mají orgány činné v trestním řízení a subjekty vymezené tímto zákonem povinnost respektovat osobnost a důstojnost obětí.⁸⁰

Policie České republiky, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů mají povinnost srozumitelným způsobem informovat oběť o jejích právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Mezi práva obětí trestných činů náleží:

- právo na poskytnutí odborné pomoci
- právo na informace
- právo na ochranu před hrozícím nebezpečím
- právo na ochranu soukromí

⁷⁹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ BENEŠOVÁ, Eva. Nový zákon o obětech trestných činů od 1. 8. 2013. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 8, s. 2.

- právo na ochranu před druhotnou újmou
- právo na peněžitou pomoc

Nově zákon zavádí zvýšení paušálních částek peněžitě pomoci. Paušální částka, která vznikla v důsledku trestného činu škoda na zdraví, byla zvýšena na 50 000 Kč a celková částka, kterou je možné poskytnout činí 200 000 Kč. Došlo také k rozšíření okruhu osob, které mají právo na peněžitou pomoc. Právo na peněžitou pomoc má také osoba v případě, že věc byla odložena nebo se pachatele nepodařilo zjistit či je nelze trestně stíhat. Zákon prodlužuje subjektivní lhůtu pro uplatnění nároku na 2 roky a objektivní lhůtu na 5 let.⁸¹

4.3) Předběžná opatření v trestním řízení

Jednou z významných změn, které zákon přináší, je zavedení nového, v trestním řádu dosud neznámého institutu tzv. předběžných opatření. Předběžná opatření představují taxativně vymezený okruh povinností, které lze obviněnému uložit v průběhu trestního řízení, již od zahájení trestního stíhání, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, kterým řízení končí.⁸²

Podle § 88b odst. 2 TŘ předběžné opatření smí být uloženo:

- jen obviněnému, tedy musí být již zahájeno trestní stíhání, a to v jakékoliv formě,
- jestliže zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a že jej spáchal obviněný (důvodnost trestního stíhání),
- pokud existuje důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, anebo dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo který připravoval nebo kterým hrozil,
- jestliže uložení opatření vyžaduje potřeba ochrany zájmů (zejména života, zdraví, svobody a lidské důstojnosti) poškozeného, který je fyzickou osobou, osob mu blízkých nebo ochrany zájmů společnosti,
- za podmínky, že účelu předběžného opatření nelze dosáhnout jinak.

Předběžná opatření tedy slouží k ochraně ohroženého či porušeného práva. Důvodová zpráva uvádí k zákonu č. 45/2013 Sb., že předběžná opatření, která jsou ukládána v průběhu trestního řízení, mají sloužit obětem trestné činnosti zejména k ochraně před domácím násilím nebo nebezpečným pronásledováním.

⁸¹ BENEŠOVÁ, Eva. Nový zákon o obětech trestných činů od 1. 8. 2013. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 8, s. 2.

⁸² JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním právu* [online]. bulletin-advokacie.cz, 17. června 2013 [cit. 17. března 2014]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>>.

V souvislosti s domácím násilím lze uložit tato opatření:

- zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (*zákaz styku s určitými osobami §88d TR*)
- zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (*zákaz vstupu do obydlí §88e TR*). V rozhodnutí o zákazu vstupu do obydlí se obviněnému zakáže vstupovat do obydlí a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v obydlí. Rozhodnutí musí vedle obecných náležitostí (§ 134 odst. 1 a 2) dále obsahovat jméno a příjmení obviněného, přesné označení obydlí a vymezení jeho bezprostředního okolí a poučení o právech a povinnostech obviněného včetně poučení o následcích nesplnění povinnosti i o důsledcích neplnění uloženého předběžného opatření. Bylo-li proti obviněnému použito vykázání podle jiného právního předpisu, v rozhodnutí o vyslovení zákazu vstupu do obydlí se uvede, že zákaz vstupu do obydlí počíná až prvním dnem následujícím po skončení výkonu vykázání podle jiného právního předpisu. Důvody pro vyslovení zákazu vstupu do obydlí se jinak oproti vykázání podle jiného právního předpisu posuzují samostatně.⁸³

Při rozhodování o předběžném opatření rozhodují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Poškozený, resp. oběť trestného činu může dát příslušnému orgánu podnět k jeho uložení. Lhůtu, ve které by měl orgán činný v trestním řízení rozhodnout o uložení předběžného opatření, trestní řád neuvádí. S ohledem na povahu věci platí, že příslušný orgán činný v trestním řízení by měl rozhodnout o uložení předběžného opatření v souladu se zásadou rychlosti řízení (§ 2 odst. 4 TR) co nejrychleji, tedy bez zbytečných průtahů, v časově únosných mezích, aby nebyl zmařen smysl předběžných opatření.

Předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž se řízení končí.

Výhodou předběžného opatření je, že lze uložit na každý trestný čin, na rozdíl od vazby, protože zde není omezení horní hranicí trestní sazby. Tímto institutem lze také nahradit předstížnou vazbu. Dle § 67 písm. c) TR lze-li účelu vazby dosáhnout jinak, zejména uložením některého z předběžných opatření.

Při kontrole dodržování uložených předběžných opatření, která může mít, při stále přetrvávající absenci elektronického monitorovacího systému, toliko povahu kontroly namátkové, se orgány činné v trestním řízení současně neobejdou bez součinnosti poskytované samotnými

---

⁸³ JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním právu* [online]. bulletin-advokacie.cz, 17. června 2013 [cit. 17. března 2014]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>>.

poškozenými. Tyto osoby přitom mají na řádném výkonu předběžných opatření bytostný zájem, neboť dané instituty představují konkrétní způsob ochrany jejich oprávněných zájmů, zejména jejich bezpečí.⁸⁴

Trestní řád uvádí tři důsledky nesplnění uloženého předběžného opatření, jimiž jsou podle § 88o TŘ:

- a) uložení pořádkové pokuty podle § 66 TŘ,
- b) uložení jiného druhu předběžného opatření, nebo
- c) vzetí obviněného do vazby za podmínek stanovených trestním řádem.

Jelínek uvádí, že porušením předběžného opatření zákazu vstupu do obydlí podle § 88 písm. e) TŘ a zákazu styku s určitými osobami podle § 88 písm. d) TŘ by bylo možné posoudit i podle ustanovení o maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 TZ.⁸⁵ Je třeba ale vzít v úvahu, zda sankce za porušení předběžného opatření nejsou plně dostačující.

Myslím si, že orgány činné v trestním řízení budou předběžná opatření velmi často upřednostňovat a tento institut tak může efektivně bránit v pokračování trestné činnosti.

4.4) Ochrana dle jiných právních předpisů

4.4.1) Zákon na ochranu před domácím násilím

1. 1. 2007 nabyl účinnosti zákon na ochranu před domácím násilím (z. č. 135/2006 Sb.), který zásadním způsobem změnil situaci ohrožených osob. Návrh tohoto zákona vypracovala expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, která vznikla na půdě Poslanecké sněmovny ČR v roce 2004 z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a.s. Zákon zavedl systémový, komplexní přístup k prevenci a ochraně před domácím násilím. Upravuje a hlavně propojuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení případů domácího násilí.⁸⁶

Nutnost neřešit pouze následek domácího násilí vedla po dlouhém procesu k přijetí tohoto zákona, který stojí na třech vzájemně provázaných pilířích zabezpečujících ochranu ohrožené osoby.

Prvním pilířem je policejní zásah, který se uskuteční buď na žádost samotné ohrožené osoby, jejich rodinných příslušníků či jiných osob a institucí. Provádí se formou vykázání násilné

⁸⁴ DURDÍK, Tomáš. Aplikace zákona o obětech v praxi. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2013, roč. 22, č. 4, s. 16.

⁸⁵ JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním právu* [online]. bulletin-advokacie.cz, 17. června 2013 [cit. 17. března 2014]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>>.

⁸⁶ *Zákon na ochranu před domácím násilím* [online]. bkb.cz, [cit. 20. března 2014] Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>>.

osoby, která se dopouští domácího násilí ze společného obydlí. Cílem institutu vykázání je zastavit probíhající aktuální násilí. Vykázání trvá 10 dní a poskytuje ohrožené osobě čas k řešení její situace. Po tuto dobu se ohroženým osobám budou věnovat pracovníci intervenčních center, kteří jim poskytnou psychosociální a právní pomoc.⁸⁷ Institut vykázání obsahuje dvě základní formy, povinnost násilné osoby opustit obydlí a zákaz vrátit se do něj právě po dobu 10 dní nebo zákaz vstoupit do společného obydlí po stejnou dobu v případě, že násilná osoba nebyla přítomna policejnímu zásahu. Zároveň se rozhodnutím vymezí i prostor, na který se zákaz vztahuje.

Druhým pilířem je možnost ohrožené osoby obrátit se na civilní soud a u něj podat návrh na vydání předběžného opatření. Původně bylo možno podat návrh na předběžné opatření dle § 76b OSŘ avšak tento byl zrušen a od 1. 1. 2014 civilní soud rozhoduje dle § 400 až § 414 a § 492 až § 496 ZZŘ. Soud násilné osobě uloží, aby opustila společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí nezdržovala se ve společném obydlí, nebo aby do něj nevstupovala a aby se zdržela setkávání a navazování kontaktů s ohroženou osobou, nebo aby se zdržela nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoli způsobem. Tím je zásadním způsobem posílena ochrana ohrožené osoby, která je tak chráněna i mimo své obydlí.

Třetím pilířem je 15 intervenčních center zřízených dle ust. § 60a zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., které poskytují zejména psychologickou ale také právní a sociální pomoc ohroženým osobám a zároveň koordinují spolupráci mezi orgány veřejné správy např. s orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními, soudy, státními zastupitelstvími a policií v příslušném regionu. Intervenční centra jsou specializovanými zařízeními sociálních služeb pro krizovou intervenci u osob ohrožených domácím násilím.

Na základě zákona č. 135/2006 Sb. a ust. § 60 a zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách nabízejí intervenční centra pomoc osobám ohroženým domácím násilím. V případech vykázání násilné osoby je osobě ohrožené domácím násilím nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu rozhodnutí o vykázání. Pomoc je rovněž poskytována osobám ohroženým domácím násilím, které samy kontaktují intervenční centrum i v případě, že nedošlo k vykázání násilné osoby, ale ohrožené osoby potřebují pomoc s řešením násilí v rodině. V případě rozhodnutí Policie ČR o vykázání násilné osoby ze společného obydlí je nejpozději do 24 hodin doručen úřední záznam o vykázání místně příslušnému Intervenčnímu centru. Pracovníci intervenčního centra na základě tohoto rozhodnutí nejpozději do 48 hodin kontaktují ohroženou osobu a nabídnou jí své služby. Osoba ohrožená se sama rozhoduje, zda nabídku pomoci ze strany Intervenčního centra přijme či nikoli. V případě, že se osoba ohrožená na

---

⁸⁷ *Zákon na ochranu před domácím násilím* [online]. bkb.cz, [cit. 20. března 2014] Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>>.

základě vlastní potřeby rozhodně řešit svůj problém s domácím násilím, může se obrátit telefonicky, písemně či osobně na Intervenční centrum ve svém kraji. Pomoc Intervenčního centra pak může být poskytnuta i na žádost jiné osoby, např. svědka domácího násilí. Sociální služby v Intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové.

4.4.2) Policejní orgán a jeho činnost

Do kontaktu s obětí trestné činnosti a případy domácího násilí se jako první nejčastěji dostávají policisté. Mezi jejich hlavní úkoly proto nemůže patřit pouze snaha zabránit trestné činnosti, odhalit a objasnit trestné činy a přestupky, ale policisté musí být připraveni poskytnout kvalifikovanou prvotní psychologickou, právní a morální pomoc těmto obětem a zajistit místo činu a případně i pachatele možného trestného činu.⁸⁸

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008 ze dne 22. 12. 2008, o provádění vykazání uvádí, že pozornost policisty v případech domácího násilí musí být přednostně zaměřena na pomoc ohrožené osobě a zastavení dalšího násilí. Policie se tedy zaměřuje i na ochranu osob, nejen na pachatele.⁸⁹

Případy domácího násilí jsou zanášeny do databází Policie ČR. Policie vyšetřuje všechny případy, včetně těch, které pravděpodobně nepovedou ke vznesení obvinění. Vždy je nutno mít na paměti, že domácí násilí není jediným izolovaným aktem, ale opakovanou a dlouhodobou záležitostí s eskalující intenzitou.⁹⁰

Domácí násilí je typem trestného činu, který je pro stíhání a intervenci dostupnější než řada jiných trestných činů, neboť oběti znají velmi dobře pachatele. Policie má tedy ulehčenu svoji povinnost pachatele identifikovat a provést zákonná opatření, její postupy však této skutečnosti zatím neodpovídají. Souvisí s tím i ustanovení § 163 TŘ upravující souhlas poškozeného s trestním stíháním. Právě ta skutečnost, že oběti dobře znají pachatele, má mnohdy negativní vliv na další stíhání. V některých případech domácího násilí, které je kvalifikováno na jednu ze skutkových podstat, na něž se vztahuje souhlas poškozeného, je tento odvolán, případně není dán vůbec, a tak trestní stíhání vůči pachateli nemůže být zahájeno. Naštěstí zákonodárci pamatovali na okolnosti páchaní domácího násilí a souhlas podle § 163 TŘ na skutkovou podstatu týrání osoby žijící ve společném obydlí není zapotřebí. Orgány činné v trestním řízení tak mohou zahájit trestní řízení bez ohledu na souhlas poškozených a vyhnou se tak případnému odvolání souhlasu, jež bývá v těchto případech běžné.⁹¹

⁸⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 96.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004, s. 89.

⁹¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 97.

Vykázání

Základní zásady pro úkony a zákroky policisty při uplatnění institutu vykázání

Úkolem Policie České republiky v případech oznámení incidentu je nejen šetření v rámci přestupkového nebo trestního řízení, ale zejména ochrana ohrožené osoby. Pozornost policisty musí být proto přednostně zaměřena na pomoc ohrožené osobě a na zastavení dalšího nebezpečného útoku. Vykázání je opatřením netrestního charakteru, které je preventivní reakcí na nebezpečné chování násilné osoby z hlediska rizika hrozby budoucích útoků. Nenahrazuje sankci za chování násilné osoby. Vykázání lze konat i bez souhlasu násilné osoby.⁹²

Obecná pravidla postupu policisty po oznámení incidentu

Každý policista je vždy povinen přijmout oznámení incidentu, vyhodnotit hrozbu nebezpečného útoku a hrozbu zvláště závažného útoku, zajistit provedení všech nezbytných úkonů a získat k incidentu maximum potřebných informací lustrací v dostupných evidencích za účelem zjištění, zda u daných osob byl v minulosti řešen incident či vykázání, zda ohrožená nebo násilná osoba nejsou držiteli zbraní či pachateli násilné trestné činnosti, případně další relevantní skutečnosti. Zjištěné informace předá policista přijímající oznámení neprodleně policistům vyslaným na místo incidentu.⁹³

Z důvodů ukončení dalšího napadání ohrožené osoby ze strany násilné osoby, k zamezení ovlivňování výpovědi ohrožené osoby násilnou osobou a k uklidnění situace na místě incidentu policista zajistí oddělení násilné osoby od ohrožené osoby co do viditelnosti a slyšitelnosti. Budou-li splněny podmínky podle právních předpisů, policista přijme opatření k omezení osobní svobody násilné osoby.⁹⁴

Policista zjistí, zda ve společném obydlí žijí nezletilé osoby, kde se nacházejí, v jakém jsou stavu a zda byly přímo dotčeny násilným jednáním. Policista dbá vždy na to, aby nezletilé osoby byly odděleny od násilné osoby.

Zjistí-li policista, že násilná osoba setrvává v obydlí ohrožené osoby neoprávněně, vyzve násilnou osobu, aby obydlí opustila, v tomto případě se nejedná o vykázání. Zároveň násilnou osobu poučí, že neoprávněným setrváním v obydlí ohrožené osoby se může dopustit trestného činu - §178 TZ – porušování domovní svobody.⁹⁵

Postup při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku a přítomnosti typických znaků domácího násilí

Policista při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku zvažuje zejména

---

⁹² Metodická příručka č.1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání ze dne 4. 1. 2010

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

- přecházející útoky, jejich intenzitu a počet,
- míru agrese násilné osoby,
- stav ovlivnění alkoholem nebo jinými návykovými látkami a samotný vztah násilné osoby k alkoholu nebo k jiným návykovým látkám,
- tendence používat zbraně,
- držení střelné zbraně násilnou osobou a pravděpodobnost jejího budoucího užití proti ohrožené osobě.⁹⁶

Při vyhodnocování, zda jsou přítomny typické znaky domácího násilí, policista použije jako pomůcku při komunikaci s násilnou a ohroženou osobou formulář „Otázky SARA DN“, který vyplní a poté založí jako pomocný materiál do spisu. Informace potřebné pro vyhodnocení typických znaků domácího násilí a rovněž rizikových faktorů domácího násilí, zjišťuje také prohlídkou prostor, kde došlo k násilnému jednání, z vysvětlení podaných ohroženou osobou a násilnou osobou a svědky incidentu a z dostupných evidencí.⁹⁷

Postup při vykázání

Při provádění úkonů souvisejících s vykázáním je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Tuto povinnost však nemusí splnit, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení, zejména pak v případě, pokud by v souvislosti se zajišťováním přítomnosti nezúčastněné osoby hrozila eskalace konfliktu nebo pokud by zajišťování přítomnosti nezúčastněné osoby bylo spojeno s nepřiměřenou čekací dobou. Nezúčastněnou osobou přítom nemůže být jiný policista.⁹⁸

Vykázání je policista povinen oznámit ústně násilné a ohrožené osobě, přitom je poučí o jejich právech a povinnostech, vyhotoví potvrzení o vykázání. Potvrzení o vykázání s písemným poučením policista předá ohrožené osobě a vykázané osobě proti podpisu a jeden podepsaný výtisk vykázanou a ohroženou osobou založí do spisu. Zároveň poučí vykázanou osobu o tom, že si může převzít kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.⁹⁹

Policista vyzve vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, které má v držení a zároveň ji poučí o následcích neuposlechnutí výzvy k vydání klíčů. Vydání klíčů policista poznačí v potvrzení o vykázání. V případě, že vykázaná osoba odmítne klíče vydat, policista do potvrzení o vykázání uvede důvody, proč vykázaná osoba klíče nevydala.

Vykázání trvá po dobu 10 dnů, přičemž desetidenní lhůta začíná běžet dnem následujícím po dni, v němž došlo k vykázání, a končí ve 24:00 hodin desátého dne, pokud nedošlo

⁹⁶ Metodická příručka č.1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání ze dne 4. 1. 2010

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

k prodloužení vykázání na základě návrhu ohrožené osoby na vydání předběžného opatření. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.¹⁰⁰

Policista jasně specifikuje prostor, na který se vykázání vztahuje, a to včetně rozsahu bezprostředního okolí společného obydlí, s přihlédnutím k potřebě ochrany ohrožené osoby.

Činnost policisty po vykázání

Policista po vykázání:

- předá ohrožené osobě informace o institucích, které poskytují pomoc obětem domácího násilí, včetně příslušného intervenčního centra, a to i v případě, že k vykázání nedošlo, za vyhotovení seznamu institucí v místě bydliště a nejbližším okolí, včetně kontaktů na tyto instituce, je odpovědný nadřízený služební funkcionář s personální pravomocí,
- poskytne vykázané osobě bez zbytečného odkladu informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost, zejména jí předá seznam ubytovacích zařízení v místě bydliště a nejbližším okolí.¹⁰¹

Kontrola dodržování povinností vyplývajících z vykázání

Ve lhůtě 3 dnů od vykázání provede policista, který osobu vykázal, kontrolu, zda osoba vykázaná dodržuje povinnosti vyplývající z vykázání, zda se nezdržuje v prostoru vymezeném policistou v potvrzení o vykázání a zda se zdržuje styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou. O kontrole vyrozumí policista ohroženou osobu, přičemž ji požádá o součinnost, zejména v souvislosti se vstupem do společného obydlí. Pokud ohrožená osoba odmítne, nemůže být k součinnosti při kontrole dodržování povinností vykázané osoby spojených s vykázáním nijak nucena.¹⁰²

Zjistí-li policista, že se vykázaná osoba nachází v prostoru, odkud byla vykázána, vyzve ji, aby tento prostor opustila. Pokud tak vykázaná osoba neučiní, je policista oprávněn použít po předchozí marné výzvě donucovací prostředky za účelem prosazení vykázání. Policista, který se dozví o neuposlechnutí uloženého vykázání ze strany vykázané osoby, dá podnět k zahájení přestupkového řízení, nebo s ohledem na závažnost či opakovanost jednání směřujícího ke zmaření vykázání, podnět k zahájení trestního řízení.

O provedené kontrole a jejích výsledcích je policista povinen sepsat úřední záznam o provedení kontroly dodržování povinností vyplývajících z vykázání.¹⁰³

---

¹⁰⁰ Metodická příručka č.1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání ze dne 4. 1. 2010

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

4.4.3) Státní zastupitelství a jeho úloha

Dalším důležitým subjektem je státní zástupce. Ten totiž může již v přípravném řízení rozhodnout o některých opatřeních týkajících se přímo násilné osoby, ale i osoby ohrožené.

Z hlediska bezpečí obětí lze také uvažovat o ochraně obětí domácího násilí před dalšími případnými útoky ze strany pachatele. Zejména je nutné velice pečlivě zvážit vazební stíhání pachatele, neboť se v praxi poměrně často vyskytují případy, kdy trestní stíhání pachatele domácího násilí na svobodě vede k pokračování násilí a nezdědka dochází v této souvislosti i k závažným následkům na zdraví obětí či jiných zúčastněných osob.¹⁰⁴

V této souvislosti je třeba i zvážit případnou náhradu vazby, pokud o to obviněný žádá. Nechceme nikterak snížit možnosti obviněného v případech domácího násilí o vyloučení náhrady vazby např. dohledem probačního úředníka, ale měly by být zváženy všechny možné aspekty, zda obviněný nebude po svém propuštění ovlivňovat poškozené či je zastrašovat, nebo dokonce v trestné činnosti pokračovat. S tím pak souvisí i další rozhodování státního zástupce, např. v případech podmíněného zastavení trestního stíhání, které je pro tyto trestné činy obecně možné. Bylo by tu možné uvažovat i o zařazení do programů psychologických pro násilné pachatele – jako podmínku nejen pro podmíněné zastavení trestního stíhání, ale i např. jako povinnost v případě, že si chce pachatel svoji rodinu udržet. Nebo i pro využití některých z dalších forem odklonů.¹⁰⁵

V případech, kdy by státní zástupce byl přesvědčen, že je oběť i v průběhu probíhajícího trestního řízení vystavena výhrůzkám, měl by věc vrátit zpátky policejnímu orgánu za účelem doplnění vyšetřování. Doplnující obvinění je nezbytné v souvislosti se snahou objasnit současný charakter násilí proti oběti. Jestliže by státní zástupce měl důvodné podezření, že se bude obviněný obhajovat tím, že zranění oběti je dílem náhody a nebylo způsobeno úmyslně, mělo by státní zastupitelství zvážit zajištění lékařské dokumentace nebo podobných důkazů za účelem takové obhajoby.¹⁰⁶

Státní zástupce by měl u soudu vystupovat vzhledem k oběti citlivě, klidně a měl by disponovat znalostí o dostupných službách pomoci obětem domácího násilí.

Státní zastupitelství spolupracují i s Probační a mediační službou, ovšem možnost využit některých terapeutických programů pro tyto pachatele, které by mohly být přínosem jak pro

---

¹⁰⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 97.

¹⁰⁵ VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004, s. 89.

¹⁰⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 98.

pachatele, tak pro poškozené – oběti domácího násilí – není tak častá, a zejména programy pro tento typ pachatelů nejsou často k dispozici.¹⁰⁷

Těž u navržení druhu a výše trestu je třeba vycházet z konkrétního jednání pachatele, jeho osobnosti, způsobu spáchání a toho, jaké jsou vztahy v rodině. Byť v případech domácího násilí jde většinou přečiny, kde by měly být uplatňovány alternativní tresty, lze pochybovat, např. o uložení trestu domácího vězení. Naopak trest obecně prospěšných prací by mohl být přínosný, neboť pachatel vykoná i nějakou činnost pro společnost, a to zadarmo a ve svém volném čase.¹⁰⁸

4.4.4) Ochrana před domácím násilím dle občanského zákoníku

Dle § 751 (1) OZ stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

Stejně lze podle § 751 (2) OZ postupovat i v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

§ 752 OZ říká, že omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

Konečně podle § 753 OZ má právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí také každá jiná osoba, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

Další novinkou je dědická nezpůsobilost manžela, který se vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, jestliže v době smrti zůstavitele z tohoto důvodu probíhalo na jeho návrh řízení o rozvod manželství.¹⁰⁹

Současně existující předpisy zajišťují okamžitou ochranu dotčených osob. Nicméně se považuje za vhodné přijmout i ustanovení v rovině soukromoprávní, a to dlouhodobějšího charakteru.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 98.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ *Změny ve vykazování násilných osob od 1.1.2014* [online]. donalinka.cz, [cit. 18. Března 2014]. Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/nova-legislativa/zmeny-ve-vykazovani-nasilnych-osob-od-1-1-2014/>>.

¹¹⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 327 – 328.

4.4.5) Ochrana dle ZZŘ – předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Předběžné opatření

Řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí je upraveno ve druhém díle hlavy první části obsahující zvláštní úpravu. Druhý díl je rozložen do dvou oddílů, první se věnuje předběžným opatřením, druhým řízením ve věci samé.

V případě domácího násilí zákon¹¹¹ za účastníky označuje navrhovatele, kterým je osoba, která se cítí domácím násilím dotčena a odpůrce, kterým je násilná osoba. Navrhovatelem může být také nezletilý, jehož jménem podává návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. Řízení je nově možné zahájit ústně do protokolu (§ 13 ZZŘ), z čehož soudy nebudou nadšené, ale ohrožené osobě s tím otevírá další přístupová cesta k soudu, respektive k dosažení ochrany.¹¹²

Co je naprosto zásadní, tak podle § 20 odst. 1 ZZŘ je soud povinen z úřední moci zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Účastník může uvádět rozhodné skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Tím není dotčeno právo účastníka uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení. Čuhelová má za to, že uvedené ustanovení bude platit pro řízení ve věci samé. Pro řízení o předběžném opatření totiž platí pravidlo dané § 75c odst. 4 OSŘ, dle kterého pro rozhodnutí je rozhodující stav v době vyhlášení usnesení soudu prvního stupně. Pokud jde o zjišťování skutkového stavu z moci úřední, v případě předběžného opatření je soud limitován lhůtou, ve které musí rozhodnout. Pokud ve lhůtě stihne zajistit důkazy, které navrhovatel nezajistil, pak pro to má zákonný podklad. Pokud je nezajistí, nemůže mu jen z toho důvodu odvolací soud rozhodnutí zrušit. Citované ustanovení reaguje na praxi, zmíněnou shora, nebo také na „problém, neproblém“, kdy soudy v případech rozhodování o předběžných opatřeních vyžadovaly zprávy od intervenčních center a spisy policie přesto, že zde neplatila žádná vyšetřovací zásada.¹¹³

Na ustanovení § 19 ZZŘ navazuje § 20 ZZŘ, podle kterého soud provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány. Tato zásada se rovněž uplatní jen při rozhodování ve věci samé, protože dokazování se provádí na jednání, které soud nařizuje k projednání a rozhodnutí ve věci samé. (§ 122 (1) OSŘ)

---

¹¹¹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹¹² ČUHELOVÁ, Kateřina. *Jak se rychle zorientovat nové právní úpravě domácího násilí* [online]. wk-rekodifikace.cz, [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <www.wk-rekodifikace.cz/images/pdf_rekodifikace/Rekodifikacepraxe_04_2013.pdf>.

¹¹³ Tamtéž.

K rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření je příslušný obecný soud navrhovatele. Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je možné vydat jen na návrh. Podle § 402 odst. 1 ZZŘ návrh na nařízení předběžného opatření musí obsahovat vylíčení skutečností, které osvědčují:

- že, je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije,
- nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele.

Podle § 404 ZZŘ soud musí o návrhu rozhodnout nejpozději do 48 hodin. Vyhoví-li soud návrhu, uloží odpůrci předběžným opatřením zejména, aby:

- opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval,
- nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
- se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.¹¹⁴

V rozhodnutí soud poučí odpůrce o právu odnést si ze společného obydlí věci uvedené v § 493 ZZŘ. Navrhovatele soud poučí o dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé. Soud navrhovatele poučí také o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření podle § 410 ZZŘ. Předběžné opatření trvá 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Navrhovatel může před uplynutím doby uvedené v § 408 odst. 1 ZZŘ podat návrh na prodloužení trvání předběžného opatření. Podle § 412 odst. 1 ZZŘ o návrhu na prodloužení doby trvání soud rozhodne do 2 měsíců od jeho podání. Předběžné opatření zanikne nejpozději uplynutím 6 měsíců od jeho vykonatelnosti.

Výkon rozhodnutí ve věci ochrany proti domácímu násilí

Rozhodli-li soud podle § 405 ZZŘ, výkon rozhodnutí zajistí bezodkladně vždy soud prvního stupně.

Podle § 493 ZZŘ se výkon rozhodnutí provede tak, že soud v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci vykáže povinného ze společného obydlí, odebere mu všechny klíče od společného obydlí, které povinný drží, a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. Soud zároveň poskytne povinnému příležitost, aby si bezprostředně při výkonu rozhodnutí vyzvedl ze společného obydlí své osobní cennosti a osobní dokumenty, jakož i věci, které slouží jeho osobní potřebě. Během trvání rozhodnutí podle § 405 ZZŘ pak

---

¹¹⁴ § 405 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

povinnému umožní vyzvednou i věci nezbytné k výkonu jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání, případně věci nezbytné z jiného vážného důvodu.

Poruší-li povinný po provedení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 493 ZZŘ povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm, soud kdykoliv a bezodkladně na návrh oprávněného provede opětovný výkon rozhodnutí vykázáním povinného ze společného obydlí.¹¹⁵

---

¹¹⁵ § 496 z. č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

5) Komparace se zahraniční úpravou

5.1) Velká Británie

Definice domácího násilí

Ve Velké Británii neexistuje jednotná definice, která by přesně vymezovala pojem domácí násilí. Díky obrovské rozhodovací pravomoci jednotlivých orgánů, organizací a jejich složek se definice liší podle povahy organizací, poskytovaných služeb i podle toho, kdo či co je přesně v centru zájmu těchto subjektů.¹¹⁶

Pro účely definování domácího násilí přijala Metropolitní policie definici Association of Chief Police Officers, která zní: „*Jakýkoliv výskyt obrožujícího chování, násilí nebo zneužití (psychického, fyzického, sexuálního, ekonomického nebo emocionálního) mezi dospělými osobami, které jsou nebo někdy v minulosti byly intimními partnery nebo členy jedné rodiny, a to bez ohledu na pohlaví.*“¹¹⁷ Případy domácího násilí jsou pro účely práce londýnské policie zařazeny společně s rasově motivovanými a homofobními delikty do skupiny tzv. Hate Crime, tzn. deliktů motivovaných nenávisť.

Ochrana podle zákona o obtěžování

Hlavním důvodem pro přijetí zákona byla potřeba vypořádat se s problematikou tzv. „slídění“ (vytrvalého a často obsesivního jednání zaměřeného na konkrétní osobu). Nové možnosti dané zákonem umožňují policii a oběti podniknout potřebné kroky v časnějším stádiu než dříve.¹¹⁸

Trestný čin obtěžování – je potřeba prokázat, že podezřelý se daného jednání skutečně dopustil, toto jednání spočívalo v obtěžování jiné osoby a podezřelý věděl nebo měl vědět, že dané jednání tuto osobu obtěžuje.¹¹⁹

Vystavení jiné osoby strachu z násilí – je třeba prokázat, že daného jednání se dopustil podezřelý, toto jednání je důvodem k tomu, aby se jiná osoba alespoň ve 2 případech obávala, že proti ní bude použito násilí a podezřelý věděl nebo měl vědět, že dané jednání způsobí této osobě při každé ze zmíněných případů takové obavy.¹²⁰

¹¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 10.

¹¹⁷ RŮŽIČKA, Miroslav. *Domácí násilí – impulsy ze zahraničních trestně-procesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo* [online]. ipravník.cz, 27. srpna 2003 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/ap_10/pd_10/txtexpresion_ob%C4%8Dansk%C3%A9m/art_3716/detail.aspx>.

¹¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 17.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 18.

¹²⁰ Tamtéž.

Soudní zákaz / soudní příkaz – příkaz může vydat pouze Královský soud a magistrátní soudy. Před vydáním příkazu musí soud odsoudit osobu, proti které příkaz /zákaz směřuje, buď za obtěžování, nebo za vystavení osoby strachu z násilí. Příkaz nelze vydat za jiné delikty. Účelem příkazu je poskytnutí ochrany proti dalšímu jednání, které ústí v obtěžování nebo které vyvolá strach z násilí. Příkaz může být vydán na ochranu oběti nebo kterékoliv jiné osoby jmenovitě určené v příkazu. Příkaz může být vydán na dobu určitou nebo neurčitou a může být změněn nebo nahrazen na žádost prokurátora, obhájce nebo jakékoliv jiné osoby jmenovitě určené v příkazu. Porušení příkazu bez vážného důvodu je trestným činem odůvodňující zatčení pachatele.¹²¹

Ochrana obětí podle trestního práva

Základem efektivního postupu je seznámení ženy s možnostmi, které jí zákon poskytuje a to i přesto, že zahájení trestního stíhání může vést a někdy také skutečně vede k dalším útokům a může ženu vystavit závažnějšímu nebezpečí. Je proto důležité nevyvíjet na ženu tlak směřující k tomu, aby podnikla nějaké právní kroky.¹²²

Je také důležité informovat týranou ženu o všech možnostech ochrany jak podle trestního, tak podle civilního práva.

Ve Velké Británii od roku 2004 fungují specializované soudy pro případy domácího násilí, které jsou koncipovány tak, aby rozhodovaly rychle, minimalizovaly možnost další traumatizace obětí a zajistily jejich bezpečí. Spolupracují se specializovanými policejními týmy a státními zastupitelstvími. Trestním řízením obětí provází akreditovaná specializovaná poradkyně, která zároveň dohlíží na to, aby oběť mohla uplatnit všechny své právní nároky.¹²³

Úloha policie

Policie je orgán, který ženy nejčastěji kontaktují v krizi, během násilného incidentu, neb pokud muž poruší soudní nařízení nebo soudní zákaz, nebo jsou-li v nebezpečí děti. Zavolá-li žena policii, protože její partner nebo bývalý partner zraňuje nebo vyhrožuje ublížením na zdraví jí nebo jejím dětem, má policie povinnost pomoci a prošetřit stížnost. Policie je odpovědná za aplikaci institutů trestního práva a za reakci na volání o pomoc. Většina policejních složek má směrnice, které stanoví, jak reagovat, takže policisté obvykle pachatele zatknou a odvedou, nebo ho drží v jiném pokoji, zatímco mluví se ženou. Po této fázi se případu ujmou policisté z Community Safety Unit (jednotka, která vyšetřuje mj. případy domácího násilí), kteří jsou

¹²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 19.

¹²² Tamtéž, s. 22.

¹²³ *Tým proti domácímu násilí – dva roky interdisciplinární spolupráce* [online]. rosa.cz, 29. listopadu 2007 [cit. 11. února 2014] Dostupné na <<http://www.rosa-os.cz/o-nas/informace-pro-tisk/>>.

policisty v civilním oblečení. V případech tísňe mohou také tyto policisté zařídit ubytování, azylové ubytování a odvoz.¹²⁴

Mezi povinnosti polici patří:

- reagovat co nejrychleji na telefon oběti,
- zajistit bezpečnost ženy a dětí,
- zhodnotit situaci a zatknout muže v případech, kde je k tomu patřičný důvod,
- je-li třeba, zajistit lékařské ošetření,
- odkázat ženu na bezpečné azylové ubytování, pokud se tak rozhodne,
- jednat vstřícně a reagovat citlivě na ženina přání a žádosti,
- pokud je obava, že hrozí porušení veřejného pořádku, doprovodit ženu, aby si mohla vzít své věci; policie však nemůže vynutit vstup násilím nebo trvat na tom, že dojde k předávání majetku, pokud tak nestanoví speciální soudní příkaz soudu konkrétního hrabství – soudu první instance (County Court),
- jakmile je muž obviněn nebo propuštěn z vazby, ihned o tom informovat ženu,
- uchovávat záznamy všech incidentů domácího násilí na ženách.

Mnoho druhů domácího násilí je trestným činem a policie bere veškeré formy domácího násilí velmi vážně. Většina poboček britské policie má speciálně kvalifikované, zkušené pracovníky, kteří oběť vyslechnou a budou s ní hovořit v nepřítomnosti jejího partnera. Ženy mohou požádat o to, aby je vyslechla policistka. Policie může, zařídit lékařskou pomoc, dopravu a bezpečné místo. Ať už policie zahájí trestní stíhání proti násilné osobě anebo ne, má oběť v každém případě právo využít občanského práva k vlastní ochraně, aby mohla žít v bezpečí. Podle zákona o rodinném právu (Family Law Act) má mnoho lidí, kteří jsou obětí domácího násilí, právo zažádat o soudní příkaz proti násilníkům. Například má možnost zažádat o soudní příkaz proti osobě, s níž žije anebo s níž žil (bez ohledu na to, zda je s ní v manželském vztahu), proti osobě, se kterou se rozhodl uzavřít sňatek anebo proti osobě, s níž sdílí rodičovskou odpovědnost za výchovu dítěte.¹²⁵

Tyto soudní příkazy jsou schopny zamezit násilnému chování anebo v některých případech zabránit násilníkovi v přístupu do domu či bytu oběti. Soudy mohou opatřit trestní

---

¹²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 23.

¹²⁵ *Domácí násilí: jak se tento problém snaží řešit ve Velké Británii* [online]. blisty.cz, 18. srpna 2002 [cit. 11. února 2014]. Dostupné na <<http://blisty.cz/art/11344.html>>.

příkaz pravomocí danou osobu zatknout, takže v případě, že není trestní příkaz respektován, násilníka odvede policie k soudu.¹²⁶

Pravomoci policie

Policie má při řešení případů domácího násilí podle obyčejového práva, Zákona o deliktech proti osobě z roku 1961 nebo Policejního a trestního zákona o svědčích z roku 1984, stejné pravomoci jako při řešení jakýchkoliv jiných trestných činů nebo jiných deliktů. Delikty, pro které je možné pachatele zatknout, zahrnují:

- útok, kterým bylo způsobeno ublížení na zdraví – útok vedoucí k jakémukoli zranění, kterým bylo zasaženo zdraví a běžný život
- způsobení zranění nebo způsobení těžké újmy na zdraví – jde o případy kdy je způsobena nebo kde je úmysl způsobit těžkou újmu; tento typ zranění je daleko vážnější. Pro postih za tento delikt je vyžadováno, aby byl prokázán úmysl pachatele způsobit vážnou újmu na zdraví
- úmyslné zranění – tento delikt je podobný těžké újmě na zdraví, ale v tomto případě musí být dokázáno, že pachatel si byl vědom toho, že jeho útok může způsobit vážnou újmu
- znásilnění, pokus znásilnění nebo omezování osobní svobody (ženy mužem)
- pokus vraždy
- výhrůžky usmrcením
- škoda způsobená trestným činem a delikty proti veřejnému pořádku¹²⁷

Pachatel může být zatčen také proto, aby se preventivně zabránilo dalším zraněním nebo na ochranu „zranitelné osoby nebo dítěte“. Policie může také zatknout osobu, která poruší podmínky kauce nebo soudní příkaz / zákaz, ke kterému je připojeno soudní povolení k zatčení osoby, která poruší nebo nedodrží soudní příkaz. Policie může dále zatknout osobu, která v rámci deliktů proti osobě ruší veřejný pořádek, přestože jinak není možné pachatele takového skutku zatknout.¹²⁸

Prosté napadení není delikt, za který zákon umožňuje pachatele zatknout a je nejméně závažným deliktem ze všech deliktů postihujících násilné napadení. Přesto se jedná o delikt, za který je možno pachatele soudně stíhat. Takový delikt může zahrnovat široké rozpětí násilí, jako např. fackování a údery bez toho, že by bylo způsobeno zranění. Přestože policie nemůže

---

¹²⁶ *Domácí násilí: jak se tento problém snaží řešit ve Velké Británii* [online]. blisty.cz, 18. srpna 2002 [cit. 11. února 2014]. Dostupné na <<http://blisty.cz/art/11344.html>>.

¹²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 23.

¹²⁸ Tamtéž.

pachatele zatknout pro prosté napadení, prakticky jej může zatknout za ublížení na zdraví, pokud je k dispozici dostatek důkazů, které zákon požaduje (např. modřiny), přestože to později může být přehodnoceno na prosté napadení.¹²⁹

Mezi země s osvědčenými postupy v oblasti mediace mezi obětí a pachatelem v Evropě patří Velká Británie. Projekt Moruše (Sycamore Tree Project²⁰) je intenzivní vězeňský program, v jehož rámci se oběti ve věznicích scházejí s pachateli jiných deliktů. Hovoří o důsledcích kriminality, újmách, které trestná činnost působí, a o tom jak napravit škody. Program realizovala Anglicko-waleská vězeňská pastorační služba (Prison Fellowship of England and Wales) v roce 1998. Základem programu je zapojení a participace s cílem vytvořit bezpečné prostředí, kde pachatelé a náhradní oběti (nepřímá mediace) mohou hovořit o dopadech trestné činnosti na své životy a společně se dovídat o pozitivních restorativní justice a o jejím uplatňování.¹³⁰

5.2) Finsko

Definice domácího násilí

Domácím násilím se obvykle míní ublížení na zdraví v partnerském vztahu, jehož obětí je žena a pachatelem muž. Tato forma násilí je běžnou, nikoliv však jedinou formou domácího násilí, neboť také rodiče mohou týrat své děti, ženy muže, děti své rodiče nebo sourozence. Podle pracovní skupiny ministerstva vnitra (6/2001), která se touto záležitostí zabývala, je pro účely policejního školení nejvhodnější definice, podle níž je domácím násilím *veškeré fyzické, sexuální nebo psychické násilí či jeho hrozba namířené v rámci rodiny jedním jejím členem na druhého*. Násilné jsou ty činy, které se dějí proti vůli oběti a které jí působí utrpení. Definice je širší než tradiční pojem domácího násilí, protože obsahuje také násilí psychické.¹³¹

Ublížení na zdraví předmětem úřední žaloby

Na rovině práva došlo v posuzování k významné změně tehdy, když se ublížení na zdraví v soukromí stalo v roce 1995 předmětem úřední obžaloby. I před tím bylo samozřejmě ublížení na zdraví, k němuž došlo doma, činem hodným trestu, ale obžaloba mohla být vznesena pouze na základě žádosti týrané oběti. V praxi se posuzování domácího násilí mění pomaleji než zákony. Postoje obětí i úředních orgánů mají vliv na to, o jakém množství partnerského násilí se trestně-právní systém a podpůrné síly dozví.¹³²

¹²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 24.

¹³⁰ SOUKUP, Daniel. *Přehled osvědčených postupů při prevenci různých typů násilí v Evropské unii* [online]. ok.cz, 2007 [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/333.pdf>>.

¹³¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 16.

¹³² Tamtéž, s. 34.

Možnost upuštění od trestního stíhání v případech ublížení na zdraví

V souvislosti s domácím násilím je třeba zmínit novelu trestního zákona týkající se upuštění od stíhání v případech ublížení na zdraví. Podle této novely má státní zástupce právo nevznést obvinění z ublížení na zdraví na základě vlastní žádosti poškozeného, pokud důležitý obecný nebo soukromý zájem vznesení obvinění nevyžadují. Novela je založena na předpokladu, že oběť ublížení na zdraví na základě pečlivého samostatného zvážení nebude souhlasit se vznesením obvinění. Snaha o ctění vůle poškozeného může však v případě násilí v partnerských vztazích znamenat paradoxně dokonce oslabení pozice poškozeného. Pokud je rozhodnutí ovlivněno strachem z pachatele, nedá se samozřejmě žádost poškozeného považovat za jeho vlastní, protože nebyly splněny předpoklady svobodného rozhodnutí. V praxi je nátlak na oběť běžný s ohledem na charakter násilí v partnerském vztahu.¹³³

Státní zástupce nemá pravomoc nevznést obvinění v těch případech, kdy důležitý obecný nebo soukromý zájem vznesení obvinění podporují, i když by se žádost vznesená poškozeným zakládala dle odhadu státního zástupce na jeho pevné vlastní vůli. V pokynech vydaných generálním prokurátorem se konstatuje, že v závažných případech ublížení na zdraví všeobecný zájem vyžaduje vznesení obvinění podle pravidel a ponechání rozhodnutí o vině na soudu, ačkoli není pochyb o pevné vůli poškozeného. Čin lze považovat za závažný, pokud má některé rysy těžké újmy na zdraví.¹³⁴

Státní zástupce má za jistých předpokladů právo nevznést obvinění z trestného činu, i když se najde dostatek důkazů na podporu podezření z viny. K důvodům pro nevznesení obvinění definovaným v § 8 Trestního zákona patří mimo jiné to, že soudní proces a trest se s ohledem na smír dosažený mezi pachatelem a obětí nebo jiné opatření pachatele směřující k zabránění nebo odstranění následků jeho činů dá považovat za nepřiměřený nebo neúčelný.¹³⁵

Přístup policie v případech přítomnosti dětí u incidentů domácího násilí

Praxe policistů v oznamování případů úřadům pro ochranu dětí a ve spolupráci se sociálními pracovníky je různá. V některých obcích jsou údaje o přivolání policie k řešení případu domácího násilí podle předpisů postoupeny úředníkům zabývajícím se ochranou dětí. Je třeba vypracovat vzory postupu, neboť aby mohla policie a sociální pracovníci dětem trpícím domácím násilím pomoci, musí vzájemně úzce spolupracovat. Poradny a školní ordinace by se měly naučit

---

¹³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 34.

¹³⁴ Tamtéž, s. 35.

¹³⁵ Tamtéž.

rozpoznat děti vystavené v rodině domácímu násilí, aby bylo možné jim pomáhat účinněji než v současné době.¹³⁶

Výzkumy a statistiky

Prozatím jedinou evropskou zemí, která provedla oficiální výzkum četnosti výskytu násilí na ženách a v jeho rámci také výskyt domácího násilí, je Finsko. První průzkum násilí proti ženám ve Finsku proběhl v roce 1997, výsledky byly publikovány v srpnu 1998. Tento průzkum provedla skupina expertů HEUNI. Zkoumaný vzorek tvořilo 7 100 žen z celé země. Sledovaným cílem bylo zjištění výskytu psychického a fyzického násilí, násilí v intimním partnerství, násilí, jehož svědkem je dítě nebo kde má dítě s násilím zkušenost a dále výskyt sexuálního obtěžování a strachu z násilí. Z těchto žen, starších 15 let a v současnosti vdaných nebo žijících s druhem bylo 22 % zneužito nebo jim bylo vyhrožováno jejich současným mužským partnerem. Zkušenost se sexuálním nebo psychickým násilím za posledních 12 měsíců má 9 % žen, z toho 80 % se týkalo násilí psychického. Více než 69 % žen, které byly zneužity svým partnerem během posledního roku už mělo zkušenost s násilným jednáním ze strany téhož partnera z dřívějšího. Polovina žen, které žily odděleně od svého partnera nebo byly rozvedeny, mělo zkušenost s psychickým nebo sexuálním násilím nebo s výhrůžkami ze strany jejich předchozího partnera. Během posledního roku zažilo násilí ze strany partnera 7 % těchto žen; z toho skoro 70 % bylo psychické násilí. V řadě případů se po rozchodu nebo rozvodu násilí nezastavilo. Z žen, které měly zkušenost s násilím ve vztahu, 36 % uvedlo násilí a obtěžování také po rozchodu či rozvodu. Za léta 1987 - 1995 bylo ročně zavražděno průměrně 47 žen; z toho průměrně 27 žen (tj. 56,7 %) zemřelo v důsledku násilného trestného činu spáchaného manželem či přítelem (příp. bývalým manželem či přítelem).¹³⁷

---

¹³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka, VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, s. 46.

¹³⁷ MARTINKOVÁ, Milada. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí* [online]. ok.cz, 2001 [cit 15. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/273.pdf>>.

6) Úvahy de lege ferenda

Ochrana před domácím násilím musí být především komplexní. Nejde tedy jen o kriminalizaci pachatelů, ale především o prevenci a taková řešení, která budou chránit oběť jak v rovině osobní a majetkové, tak zejména jde-li o základní lidskou potřebu, o bydlení. Protože v mnoha rodinách ohrožených domácím násilím vyrůstají i nezletilé děti, je třeba i jejich postavení ve vazbě na rodiče pojmenovat a výslovně upravit.¹³⁸

Z hlediska trestního práva hmotného se považuje za nejdůležitější zakotvit **definici domácího násilí** přímo do textu zákona a rozšířit skutkovou podstatu o další jeho projevy, nejen související s ublížením na zdraví nebo smrtí.¹³⁹

Definicí domácího násilí se můžeme inspirovat z mezinárodních dokumentů a organizací. Např. **Úmluva Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách, včetně domácího násilí** definuje domácí násilí takto: *veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, ke němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.*¹⁴⁰

Evropský parlament vymezuje násilí velmi široce. Jako oběť násilí zahrnuje jen ženy a místo agrese neomezuje na byt či dům. Násilím tedy je:

- *jakýkoliv násilný čin namířený proti ženám,*
- *výsledkem je nebo může být fyzický, sexuální nebo psychologická újma či utrpení žen,*
- *včetně hrozeb takových činů, nátlaku nebo svévolného zřehování svobody,*
- *ve veřejném nebo soukromém životě.*¹⁴¹

Definice dle **Rady Evropy** zní: násilné chování v rodině, které se týká jakéhokoliv činu nebo opomenutí spáchaného v rámci rodiny některým z jejích členů, které narušuje život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny nebo vážně poškozuje rozvoj jeho osobnosti.¹⁴²

Mezinárodní zdravotnická organizace vymezuje domácí násilí pomocí výčtu hlavních znaků. Domácím násilím je:

¹³⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 107.

¹³⁹ Tamtéž, s. 110.

¹⁴⁰ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám, včetně domácího násilí, Rada Evropy – Edice smluv č. 210, [online]. coe.int, 11.5.2011, [cit. 21. Března 2014]. Dostupné na <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Czech.pdf>.

¹⁴¹ SEDLÁK, Jiří. Evropský parlament a domácí násilí. *Universitas*, 2011, č. 3-4, s. 15.

¹⁴² Tamtéž.

- *jakýkoliv násilný, jednosměrný čin, který se týká oběti domácího násilí a má eskalující průběh a je dlouhodobý,*
- *probíhá mezi blízkými osobami s důsledky ve formě újmy u oběti a to různého trvání a různé intenzity,*
- *újmy zahrnují formu fyzickou, psychickou, sociální, ekonomickou a sexuální,*
- *probíhá bez kontroly společnosti.*¹⁴³

Za další potřebný krok považuji **doplnit ustanovení § 367 TZ** (nepřekážení trestného činu) a **§ 368 TZ** (neoznámení trestného činu). A to tak, aby výčet u těchto trestných činů byl doplněn o § 199 TZ (týrání osoby žijící ve společném obydlí), jak uvedl profesor Jelínek ve svém článku.¹⁴⁴ S tímto názorem rozhodně souhlasím a překvapuje mě, že po relativně dlouhé době, kdy se hovoří o této změně, toto ustanovení trestního zákoníku stále nebylo novelizováno. Oběti domácího násilí ve většině případů mají strach, stydí se svěřit s tím co se jim děje, a proto se domnívám, že by bylo velmi účinné, kdyby proběhla novelizace těchto ustanovení a neoznámení nebo nepřekážení TČ týrání osoby žijící ve společném obydlí by bylo trestné. Zároveň mám za to, že by se tímto navýšil počet odhalených trestných činů v souvislosti s domácím násilím.

Jako problematické vidím **ustanovení § 163 TR**, kdy jde o trestní stíhání se souhlasem poškozeného. Myslím si, že z tohoto ustanovení by měly být vyloučeny všechny trestné činy, které se mohou vyskytnout v souvislosti s domácím násilím. Jde například o TČ ublížení na zdraví a TČ omezování osobní svobody. Pro oběť domácího násilí musí být velmi traumatizující rozhodnout o trestním stíhání pachatele, neboť v mnoha případech má oběť strach, aby jí pachatel nějakým způsobem neuškodil. Toto ustanovení má sice „pojistku“ v § 163a odst. 1 TR, kdy souhlasu není třeba, pokud z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností. Nicméně tyto okolnosti je v praxi velice obtížné prokazovat a z toho důvodu si myslím, že jsou případy, kdy pachatel oběti vyhrožuje, dá-li souhlas s jeho trestním stíháním a orgány činné v trestním řízení tyto skutečnosti vůbec nezjistí.

Závěrečný nedostatek spatřuji v tom, že na území republiky prozatím nefungují celostátní **terapeutické programy** pro pachatele domácího násilí, kdy také chybí legislativní opatření v zákoně, aby následně mohl být zahájen výcvik terapeutů i probačních úředníků. Jako účinný následek případů domácího násilí z trestněprávního hlediska vidím vedle uložení trestu také uložení ochranného opatření, kterým by byl povinný terapeutický program pro pachatele zaměřený na zvládnání jejich agrese a dalších podstatných symptomů a vlastností jejich chování.

¹⁴³ SEDLÁK, Jiří. Evropský parlament a domácí násilí. *Universitas*, 2011, č. 3-4, s. 15.

¹⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Kriminalistika*, 2005. č. 4.

Závěr

Rodina by pro všechny měla být bezpečným místem, místem, kde je jeden pro druhého, místem, kde se cítíte chráněný a které je pro vás domovem. Bohužel pro některé je to naprosto nedosažitelným cílem. Jak jsem zmínila dříve, tak kromě armády v době války je rodina tou nejnásilnější jednotkou.

V případech domácího násilí se rozhodně nedá mluvit o bezpečném domově. Neustálý pocit ohrožení, fyzického zraňování, vynucené plnění požadavků násilníka nepochybně nezakládá zdravě fungující rodinu. Pro oběť má domácí násilí vždy devastující účinky.

Cílem mé práce bylo zhodnotit právní stav ve vztahu k domácímu násilí, zda je dostačující či nikoliv. V České republice zákonodárce reagoval na potřebu jednoznačně postihnout případy domácího násilí až v roce 2004. Dne 1. 6. 2004 vstoupil v účinnost zákon č. 91/2004 Sb. Touto novelou totiž zákonodárce vložil do trestního zákona ustanovení § 215a TZ¹⁴⁵, jímž zakotvil skutkovou podstatu trestného činu „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, která umožnila postih domácího násilí.¹⁴⁶ Avšak od tohoto počínání uplynulo spousta let a právní úprava týkající se domácího násilí se výrazně zlepšila.

O necelé tři roky později nabyl účinnosti zákon na ochranu před domácím násilím, který stojí na třech pilířích. Prvním z nich je institut vykázání, který spočívá ve vykázání násilné osoby ze společného obydlí. Cílem je zastavení právě probíhajícího násilí v rodině či společném obydlí. Druhým pilířem je občanskoprávní ochrana, kdy se ohrožená osoba může obrátit na soud s žádostí o vydání předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí dle ZZŘ.¹⁴⁷ Třetím a posledním pilířem je kontrola dodržování povinností uložených násilné osobě a následná péče o ohroženou osobu ze stran intervenčních center, která spočívá v pomoci sociální, právní a psychologické.

V současné době považuji za velký přínos zákon o obětech trestných činů, který je účinný od 1. 8. 2013. Tento zákon velmi výrazně zlepšil postavení obětí trestných činů a posiluje jejich procesní práva. Důležité je, že shrnuje práva oběti do jednoho celku a ty tak nejsou roztržena v různých právních předpisech. Definoval pojem oběť a také zvláště zranitelnou oběť, která doposud v zákoně chyběla. Velice významným faktorem je také možnost bezplatné odborné pomoci, po které se usilovalo již delší dobu. Novinkou je doprovázení důvěrníkem, takže oběť může mít psychickou podporu během celého řízení, což si myslím, že bude pro oběti domácího

---

¹⁴⁵ Dnes ustanovení § 199 TZ

¹⁴⁶ HAMPEL, Petr. Domácí násilí. *Soudce*, 2013, č. 4, s. 14

¹⁴⁷ Původně bylo předběžné opatření upraveno v §76b OSŘ upravující případy domácího násilí, od 1. 1. 2014 tento institut upravuje ZZŘ

násilí přínosem a v rámci možností usnadní její situaci. Nově může poškozený, který je obětí trestného činu ve kterémkoli stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný čin na jeho dosavadní život. A v neposlední řadě, důležitým právem je informovanost oběti na její žádost o propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby, propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, přerušení výkonu trestu odnětí svobody, propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu ústavního ochranného léčení, změně formy ochranného léčení z ústavního na ambulantní, propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu zabezpečovací detence, změně zabezpečovací detence na ochranné léčení, jakémkoliv vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo jeho předání do jiného členského státu EU v rámci mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních. Nicméně se domnívám, že jde o tak závažné skutečnosti, že by oběť v těchto případech měla být informována, aniž by o to musela žádat.

Další podstatnou a zásadní novinkou je zavedení předběžných opatření v trestním řízení. Jde o okruh povinností, které lze uložit obviněnému v průběhu trestního řízení. Tento nový institut považuji za velice významný a myslím si, že bude orgány činnými v trestním řízení velmi využíváný a efektivně zajistí nepokračování v trestné činnosti.

V práci jsem se také zabývala právní úpravou týkající se domácího násilí na soukromoprávní úrovni, kterou obsahuje stručně OZ a ZZŘ ve věci týkající se ochrany před domácím násilím. Je jen dobře, že právní úprava je provázaná s ustanoveními jiných právních předpisů v netrestní oblasti a trestní opatření doplňují ustanovení práva občanského a správního.

V závěru mohu tedy říct, že právní úprava v ČR týkající se domácího násilí je na velmi dobré úrovni. Rozhodně je dostačující a poskytuje obětem širokou škálu možností jak se proti domácímu násilí bránit. Důležité také je, aby oběti věděly, že domácí násilí lze překonat a zvládnout. Nesmí se bát se svým problémem svěřit a příslušné instituce jim v jejich situaci zcela jistě pomohou. Myslím si, že ČR se může zařadit mezi země s vyspělou právní úpravou v oblasti domácího násilí.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000. 256 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. Praha: Leges, 2009. 896 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. 1216 s.

GJURIČOVÁ, Šárka, KOCOURKOVÁ, Jana, KOUTEK, Jiří. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. 104 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Právo proti domácímu násilí*. Praha: C. H. Beck, 2011. 152 s.

ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. 192 s.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Praha: Úřad vlády v rámci vládní kampaně Stop násilí na dětech, 2009. 37 s.

VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995. 64 s.

VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004, s. 195.

VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo: první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 2. vydání. Praha: ProFem o.p.s., 2003. 65 s.

VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. vydání. Praha: proFem, o.p.s., 2008. 244 s.

Odborné časopisy

BENEŠOVÁ, Eva. Nový zákon o obětech trestných činů od 1. 8. 2013. *Právo a rodina*, 2013, roč. 15, č. 8, s. 1.

DURDÍK, Tomáš. Aplikace zákona o obětech v praxi. *Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí*, 2013, roč. 22, č. 4, s. 16.

DUŠKOVÁ, Zora. Dítě a domácí násilí. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 8, s. 1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Domácí násilí v pozdějších etapách života. *Právo a rodina*, 2012, roč. 14, č. 10, s. 15.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Muži jako oběti domácího násilí. *Právo a rodina*, 2010, roč. 12, č. 7, s. 9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, s. 8 – 9.

HAMPEL, Petr. Domácí násilí. *Soudce*, 2013, č. 4, s. 14

JELÍNEK, Jiří. K trestněprávnímu postihu domácího násilí. *Kriminalistika*, 2005. č. 4,

SEDLÁK, Jiří. Evropský parlament a domácí násilí. *Universitas*, 2011, č. 3-4, s. 15.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2005, sp. Zn. 3 Tdo 1160/2005

58/08 Sb. rozh. tr. in JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009, s. 253.

11/84 Sb. rozh. tr. in ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 1270.

20/84 – I Sb. rozh. tr. in ŠÁMAL, Pavel, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon. Komentář*. II. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1271.

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších právních předpisů

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

Internetové zdroje

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Jak se rychle zorientovat nové právní úpravě domácího násilí* [online]. wk-rekodifikace.cz, [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <www.wk-rekodifikace.cz/images/pdf_rekodifikace/Rekodifikacepraxe_04_2013.pdf>.

HRDÁ, Lucie. *Pachatelé domácího násilí* [online]. rodina.cz, 5. prosince 2007 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <<http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>>.

HRDÁ, Lucie. *Oběti domácího násilí* [online]. rodina.cz, 22. listopadu 2007 [cit. 9. března 2013]. Dostupné na <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.

JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním právu* [online]. bulletin-advokacie.cz, 17. června 2013 [cit. 17. března 2014]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/predbezna-opatreni-v-trestnim-rizeni>>.

MARTINKOVÁ, Milada. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí* [online]. ok.cz, 2001 [cit. 15. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/273.pdf>>.

PAPEŽOVÁ, Zdeňka. *Domácí násilí* [online]. zachranny-kruh.cz, [cit. 24. února 2014]. Dostupné na <<https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/domaci-nasili.html>>.

RŮŽIČKA, Miroslav. *Domácí násilí – impulsy ze zahraničních trestně-procesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo* [online]. ippravnik.cz, 27. srpna 2003 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/ap_10/pd_10/txtexpression_ob%C4%8Dansk%C3%A9m/art_3716/detail.aspx>.

SOUKUP, Daniel. *Přehled osvědčených postupů při prevenci různých typů násilí v Evropské unii* [online]. ok.cz, 2007 [cit. 5. března 2014]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/333.pdf>>.

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 až 2014 [online]. vlada.cz, [cit. 4. března 2014]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>>

Info o domácím násilí [online]. aocus.cz, [cit. 20. února 2014]. Dostupné na <<http://www.aocus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>>.

Ochrana obětí trestných činů [online]. nsz.cz, [cit. 17. března 2014] Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/ohroene-osoby-a-pokozeni/ochrana-obeti-trestnych-cinu>>.

Zákon na ochranu před domácím násilím [online]. bkb.cz, [cit. 20. března 2014] Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n144-zakon-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>>.

Změny ve vykazování násilných osob od 1.1.2014 [online]. donalinka.cz, [cit. 18. Března 2014]. Dostupné na <<http://www.donalinka.cz/nova-legislativa/zmeny-ve-vykazovani-nasilnych-osob-od-1-1-2014/>>.

Tým proti domácímu násilí – dva roky interdisciplinární spolupráce [online]. rosa.cz, 29. listopadu 2007 [cit. 11. února 2014] Dostupné na <<http://www.rosa-os.cz/o-nas/informace-pro-tisk/>>.

Domácí násilí: jak se tento problém snaží řešit ve Velké Británii [online]. blistry.cz, 18. srpna 2002 [cit. 11. února 2014]. Dostupné na <<http://blistry.cz/art/11344.html>>.

Co je domácí násilí [online]. stopnasili.cz, [cit. 14. března 2014]. Dostupné na <<http://www.stopnasili.cz/zeny/co-je-domaci-nasili.html>>.

Specifika domácího násilí [online]. koordona.cz, [cit. 24. února 2014]. Dostupné na <<http://www.koordona.cz/domaci-nasili/co-je-to-domaci-nasili/2-specifika-domaciho-nasili.html>>.

Zátěžové situace, agrese a agresivita [online]. studium-psychologie.cz, [cit. 28. února 2014]. Dostupné na <<http://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/4-zatezove-situace-agrese.html>>.

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám, včetně domácího násilí, Rada Evropy – Edice smluv č. 210, [online]. coe.int, 11.5.2011, [cit. 21. Března 2014]. Dostupné na <<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Czech.pdf>>.

Jiné zdroje

Metodická příručka č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázaní č. j. PPR-175/ČJ-2010-0099UP ze dne 4. ledna 2010

Abstrakt

V diplomové práci se zabývám trestněprávními aspekty domácího násilí. V úvodu práce se zaměřím na základní pojmy týkající se domácího násilí a to na jeho znaky, formy a příčiny. Následující část se věnuje subjektům domácího násilí, tedy pachateli a oběti. V další kapitole se podrobně věnuji právní úpravě domácího násilí v České republice, která obsahuje trestněprávní úpravu, ale také právní úpravu dle jiných právních předpisů. V neposlední řadě nechybí v práci srovnání se zahraniční úpravou. Pro toto porovnání jsem si vybrala Velkou Británii a Finsko. Práci uzavírá kapitola s návrhy de lege ferenda.

Abstract

My diploma thesis deals with the criminal law aspects of domestic violence. In the introduction of my thesis, I will focus on the basic domestic violence terminology, particularly on its features, forms and reasons. The following part is devoted to domestic violence subjects that are an offender and a victim. In the next chapter, I will present, in detail, domestic violence legal regulations in the Czech Republic, which contains criminal regulations as well as legal regulations according to different legal regulations. Last but not least, there is a comparison with foreign regulations. For this comparison, I have chosen Great Britain and Finland. Finally, there is a chapter with de lege ferenda suggestions.

Klíčová slova / Keywords

Domácí násilí / Domestic violence

Pachatel / Offender

Agrese / Aggression

Oběť / Victim

Rodina / Family

Trestný čin / Crime

Společné obydlí / Shared dwelling

Policie / Police

Právní úprava / Legal regulations

Přílohy

Úřední záznam o vykázání - V Z O R

Dne.....v .....hod. využil příslušník Policie České republiky: .....
svého oprávnění a podle § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a

vykázal

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Státní příslušnost: **ČESKÁ REPUBLIKA**

Trvalý pobyt: Telefon:

Adresa pro doručování:

Ze společného obydlí:

Které obýval(a) s **ohroženou osobou**

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Státní příslušnost: **ČESKÁ REPUBLIKA**

Trvalý pobyt: Telefon:

Adresa pro doručování:

jakož i z jeho bezprostředního okolí: .... metrů od obytného domu a přiléhající zahrady

na dobu 10 dnů.

Počet nezletilých osob žijících ve společném obydlí: **2 ****

Odůvodnění vykázání *:

Na základě provedených úkonů a šetření policejního orgánu ....., bylo zjištěno, že od roku 2007, mezi manžely ..... a ..... v místě jejich společného trvalého bydliště a to v rodinném domě v obci ....., kde společně bydlí do dnešního dne probíhaly hádky, urážky a výhrůžky a dle výpovědi ohrožené osoby ....., došlo v blízké minulosti i k fyzickému napadení. Tyto fyzické útoky spočívají ve fackování, chycení pod krkem a škracení, čímž však doposud nebylo ohrožené osobě způsobeno zranění, které by si vyžádalo lékařské ošetření. Dle ohrožené osoby hádky a urážky ze strany jejího manžela se začaly stupňovat již od počátku roku 2010. Příčinou ataků jsou žárlivost a finanční problémy násilné osoby. Od této doby jsou hádky na denním pořádku, přičemž jsou v obydlí zpravidla přítomny dvě nezletilé děti obou manželů ..... Vyhrocení situace ve společné domácnosti v posledních měsících potvrdil i nezl. syn ohrožené a násilné osoby .....

Policie zaznamenala několik oznámení ze strany ohrožené osoby, které předcházely dnešnímu incidentu, na základě kterého se policejní orgán rozhodl využít své oprávnění dle ust. § 44 z.č. 273/2008 Sb. (výčet předchozích útoků může vyplývat z šetření a incidenty nemusí být řešeny v minulosti policií):

1. KRPM-...../PŘ-2010-.....- věc oznámena dne .....KPPP při MÚ.....
Dne .....v .....oznámila ohrožená osoba.....slovní urážky ze strany jejího manžela....., které spočívalo v nadávkách: „.....“
2. ....-.....- věc oznámena Městské policii .....- věc oznámena dne .....KPPP při MÚ.....
Dne .....v .....oznámila ohrožená osoba.....výhrůžky ze strany jejího manžela....., které spočívalo .....
3. KRPM-...../PŘ-2010-.....- věc oznámena dne .....KPPP při MÚ.....
Dne .....v .....oznámila ohrožená osoba.....fyzické napadení ze strany jejího manžela....., které vyústilo v lehké zranění ve formě podlitin na obou dolních končetinách ....., pro které vyhledala jednorázové ošetření v nemocnici.....
4. KRPM-...../PŘ-2010-.....- věc oznámena dne .....KPPP při MÚ.....
Dne .....v .....oznámila sousedka ohrožené osoby.....slovní urážky ze strany jejího manžela....., které spočívalo v nadávkách: „.....“

Následnou prověrkou byla z rejstříku trestů zjištěna kriminální minulost násilné osoby:

- dne ..... OS Ostrava pod č.j. .... pro § 197a odst. 1 z.č. 140/1961 Sb., účinného do .....

- dne ..... OS v Karviné pod č.j. ....pro § 234 odst. 1 z.č. 140/1961 Sb., účinného do ..... a § 249b z.č. 140/1961 Sb., ... do .....

- dne ..... OS Nový Jičín pod č.j. .... pro § 202 odst. 1 z.č. 140/1961 Sb., účinného do .....

Včerejšího dne tj. .... v ..... hodin bylo opětovně na linku 158 přijato oznámení od ohrožené osoby....., přičemž bylo prověřováním zjištěno, že její manžel....., v časovém intervalu od ..... hodin do ..... hodin dne ....., v místě společného bydliště v obci....., urážel poškozenou ..... slovy „ty kurvo, děvko“. Vyčítal jí různé skutečnosti: „vysrala ses na mě, když nemám peníze, s někým se furt pelešíš, tví rodiče jsou vychcaní....“. Poté ji začal fackovat, uchopil ji pod krkem a několik sekund škrtil. V návaznosti na její oznámení jí manžel řekl: „zavolej poldy, ale až odjedou, tak tě zabiju“. Poté odešel do kuchyně, kde uchopil kuchyňský nůž a beze slov naznačil podřezání hrdla. Celý incident probíhal v době, kdy ve vedlejším pokoji byly obě nezletilé děti.

Z provedeného šetření a po zaprotokolování podaných vysvětlení osob .....bylo k protiprávnímu jednání násilné osoby ..... a k jeho osobě samotné zjištěno:

- k násilí dochází v soukromí, ve společném domě
- prokazatelně se jedná o násilnou osobu a nelze zpochybnit jednotlivé role,
- své jednání v podobě urážek a výhrůžek opakuje a stupňuje,
- dochází k přímému fyzickému útoku na osobní integritu ohrožené osoby,
- má osobní problém související s neúspěchem v podnikání, je bez příjmů,
- občas požívá v nadměrné míře alkoholické nápoje,
- k atakům dochází za přítomnosti nezletilých dětí v obydlí,
- je vznětlivý a nevypočitatelný.

K poslední události ze dne ..... bylo dále k tíži násilné osoby zjištěno:

- výhrůžky násilné osoby jsou na základě stupňující se intenzity jednání a psychického nátlaku brány vážně i synem ohrožené a násilné osoby, kdy tento odmítl domluvenou akci z důvodu, aby mohl setrvat v místě bydliště s matkou a této poskytnout ochranu,
- syn násilné a ohrožené osoby uvedl, že se jednalo o zatím nejvíce vyhocenou situaci a neví jak by dané pokračovalo,
- důvodná obava týkající se dalšího vývoje situace vyplynula i z toho, že násilná osoba vše zlehčovala popírala a s příslušníky PČR nespolupracovala v plném rozsahu,
- ohrožená osoba není schopna si bez svého syna zajistit doma bezpečí.

Na základě zjištěných skutkových okolností z provedeného šetření, byly ze strany pol. orgánu OO PČR ..... shledány jednoznačné důvody pro využití oprávnění ve smyslu ust. § 44 zák. č. 273/2008 Sb. a ....., byl dne .....ve .....hodin vykázán ze společného obydlí s ohroženou osobou ..... a bezprostředního prostoru ve vzdálenosti 100 metrů od obytného domu a přilehlé zahrady na uvedené adrese, přičemž tato vzdálenost byla určena vzhledem k charakteristice daného místa s ohledem na účinnost opatření. Vykázaný .....dne ..... ve ..... hodin vydal dva klíče od domu, z kterého byl vykázán, což odmítl stvrdit svým podpisem, přičemž do potvrzení o vykázání zanesl svou námitku v podobě: „nesouhlasím a podávám námitku k mému vykázání“. U samotného vykázání, jež proběhlo v ....., tak jako u odevzdání klíčů a převzetí potvrzení o vykázání, převzetí poučení a odmítnutí převzetí seznamu ubytoven, byla přítomna nezúčastněná osoba pan.....

Předmětného oprávnění ve smyslu ust. § 44 zák. č. 273/2008 Sb. proti xxxxxxxxxxxx, nar. xxxxxxxxxxxx, bylo užito, jelikož dle výše uvedené charakteristiky případu lze důvodně předpokládat, že se vykázaná osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, protože v jeho protiprávním jednání je zřejmá opakovanost, postupný nárůst intenzity, tak jak jasná role mezi násilnou a ohroženou osobou, kdy k tomuto jednání docházelo v soukromí společného obydlí v obci xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx.

vrchní inspektor

e-mail:

za policejní orgán:

vedoucí oddělení

Rozdělovník:

Výtisk č.1 - IC Ostrava faxem dne ..... v .....hodin

Výtisk č.2 - OS ..... písemně

Výtisk č.3 - ** OSPOD.....

Výtisk č.4 - násilná osoba

Výtisk č.5 - spis

* za využití fragmentů ze skutečného případu

Domácí násilí vykázané za NOVÝ JIČÍN v roce 2012

č.	Název	1	2	3	4	4	6	7	8	9	10	11	12	celk.
1.	Počet vykázaní	1		1	1		3	1		2				
2.	Počet opakovaných vykázaní			1										
3.	Počet vykázaní, které vydal OOP	1		1	1		3	1		2				
4.	Počet vykázaní, které vydal SKPV													
5.	Počet vykázných celkem	1		1	1		3	1		2				9
6.	... z toho mužů	1		1	1		2	1		2				8
7.	... z toho žen						1							1
8.	... z toho osob ve věku 15 - 18													
9.	... z toho osob ve věku do 15													
10.	... z toho občanů EU													
11.	... z toho občanů z ost. zemí													
12.	Počet ohrožených osob celkem	2		2	1		4	1		6	4	2		22
13.	... z toho žen	1		1	1		3	1		4	2	2		15
14.	... z toho mužů	1		1			1			2	2			7
15.	... z toho osob ve věku 15 - 18									2				2
16.	... z toho osob mladších 15 let									2	1			3
26.	Násilí fyzické				1		2	1		2	2	2		10
27.	... psychické	1		1			2			1		1		6
39.	Vůči k ohrožené osobě použito škrčení													
40.	... použita zbraň				1									1
65.	... vazba dle § 68 zákona č. 141/1961 Sb.													
67.	Počet nezletilých osob žijících ve společném obydlí						1	1		5	3			10
68.	Přítomnost dětí při útoku						1	1		2	1			5
70.	Návrh na předběž. opatření u soudu													
71.	Podána námitka proti vykázaní													
72.	... námitce vyhověno													
73.	Jiná změna v průběhu vykázaní													
83.	Šetřeno jako TČ													
84.	Šetřeno jako PŘ													
85.	Šetřeno jako ČJ	1		1	1		3	1		2	2	2		13
Celkem evidováno případů: 13														

2012

AND setri LIKE 'c